ГЊАТОВИЋ

3

ЈЕДНА ЖЕНИДБА

ЈУГОСЛОВЕНСКИ КЛАСИЦИ
3 ПРИПОВЕДАЧИ 3

Уредник
Миливоје Ристић

ЈАКОВ ИГЊАТОВИЋ

ЈЕДНА ЖЕНИДБА

НАРОДНА КЊИГА
БЕОГРАД 1953

Насловну страну израдио
Мате Зламалик

I

Љуба Чекмеџијић био је у варошици О. момак на гласу. До његове двадесете године слабо је што о њему у варошкој хроници забележено. Мати му је остала удовица, а Љуба, прошавши кроз мање школе, постане шегртом трговачким у једном на гласу дућану. Ту се он тако владао да је сваком шегрту за пример служио. Госа му је био велики богомољац, а Љуба, кад га је схватио, није ни једно јутрење пренебрегао. У дућану био је окретан, муштерије брзо је послуживао, али је и дотерао до тога да кад је постао калфа све су варошке девојке у његов дућан долазиле. Као шегрт, када је послат био каквој муштерији по дуг, донде се није кући вратио, док није све или бар нешто од дуга свом господару понео. Плакао је пред дужником донде, док му није пружио новац са: „На, нек те ђаво носи!" За време целог шегртовања само је једанпут био бијен, и то што је господаров ауспрук у подруму крадом пио.

После двогодишњег калфовања у својој вароши остави свог господара. Господар је особито за њим жалио и побојао се да му неће трговина натраг поћи. Но, Љуба је морао нешто и кроз

свет проћи. Служио је и такве грке који су по трипут банкротирали, који се на вашару под својом фирмом показати нису смели, али опет ни сто адвоката с њима накрај не би изишли. Код ових је Љуба до неке рафинерије трговачке дошао. Ишао је често по вашарима. Ту је искусио сву романтику трговачког живота. Зима, врућина, жеђ — ништа то њега није женирало; не једанпут је на вашару бивакирао и на влажном времену под колима спавао. Али, кад се вашар започне, да видиш Љубу Чекмеџијића како муштерије мами, како му слатко речи теку, мора човек од њега што то купити. Вреди ли риф чоје седам форинти, он га прода лепим речима по десет, па још колико остане с рифа на прстима!

Изненадно пише му мати да се што пре кући врати, јер је болешљива, па сина код куће мора имати. Љуби је жао, али шта ће; не може матер саму оставити, мора одлазити. Он је хтео још науке у свету да профитира. Жао му је што није видео Медину трговачких калфа, „Белу лађу“ у Пешти, и онде које доба романтично провео; жао му је што не може које време као калфа у Шапцу и у Београду провести.

Врати се кући.

II

Љуба је код куће време добро проводио. У матере је остало нешто имања, да ће се ваљда с њим што чинити. Љуба, ако и није у свему не знам до каквог савршенства дотерао, ипак је много знао, више него ма који грк у његовом месту. Зато се и титрао са судбом својом. Он је

за вишим чим тежио него за бакалством. Ово му никад не гине, ма му се све жице покидале.

Љуба би рад у нечем већем срећу да покуша. Поред мало новаца, мало посла, а много среће — то се њему у глави врзло. Житарска трговина, то је добра трговина. Не једанпут је сневао како му грдне болозанке житом напуњене по Дунаву плове; но на јави је увек штетовао, јер није имао новаца у храну да уложи. Оно мало што је улагао није му толико доносило да може себе и кућу издржавати. Од имања материног све се више и више ронило.

Љуба је у свом месту врло добро живео. Сви су га држали да је „хирош". Стаса је био од средњега виши, састава темељног, образа белог, косе смеђе, шаке мало подебље, жив, окретан, досетљив, једном речи, могао се узети за идеал трговачког калфе у малој вароши.

Љуба је свуд у друштво пристао. Радо се веселио при доброј чашици винца, а рђави људи говорили су да је пијаница, премда се то сасвим никада засведочити не би могло. Но, што му је пред светом шкодило, то је карта. Холбер и макао биле су његове најмилије забаве; особито је радо играо фарбл, понајвише са „шантлам". И сам Љуба признавао је ту своју слабост, али опет није се могао уздржати, па ма колико да су говорили да је карташ.

Овако прођоше Љуби две три године дана; али пролази и кредит и имање. Сад си га претставите као млада или стара младића од двадесет и девет година, јер као такав спрема се за женидбу. Двадесет и девет година! То је доиста време за трговачког момка у малој варошици да се

жени. Као ђенерал био би и од четрдесет година млад момак, али за Љубу је и двадесет девет доста; за таковог паорског момка ниједна сељанка, девојка, не би пошла. Још једну годину, па је и за трговачког момка матор; већ је ту грчко мајоренство.

Љуба је све то увидео, па гледа да се какогод ожени. У његовој варошици није било могућно, јер што је боље, нису хтели дати за њега, лоше опет он није хтео. Могао је узети сироте, које су око на њега бациле, али немају пребијене паре. Које су иоле што имале, очеви ни да се даду осолити за Љубу.

— Шта ће ми тај бекрија и карташ! — говорили су девојачки очеви о њему.

Али, ипак Љуба, мада је какву наклоност према каквој девојци осећао, кад је дошло до решења, искрено јој је исповедао да је без новаца узети не може. Он се сам себи зарекао да нити хоће, нити може без новаца се женити. Кад би му његов пријатељ, месни учитељ, против тога што приметио, рекао би му Љуба:

— Код нас је љубав и женидба трговачка; ми без новаца не можемо никуд.

Љуба је знао да за њега у месту нема изгледа, али зато није изгубио наду. „Док је момака, биће девојака, ако не овде, оно на страни!“ — била му је лозинка.

III

У селу Х. млада дућанџиница изгледа на дућанским вратима. На крају сокака јако је запрашено. Иду нека кола арњевима покривена. Ко-

чијаш бесно тера. Када дођу до дућана, госа заповеди да стане, па промоли главу испод арњева.

— О, слатки господар-Љубо, добро дошли! Отварајте капију! — виче усхићена госпођа Јелка.

Дакле, наш Љуба је био у тим колима, па сишавши поздрави:

— Добар дан, јесте л' ради гостима?

— О, драго нам је; изволите унутра.

Сад иду унутра. Љуба неће први да улази у собу, учтив је.

— Та изволите!

— Та изволите ви први!

— Та ви сте гост!

Поред ових речи ухвати госпа-Љубу за десну мишицу, па га увлачи; Љуба се још мало отима, па у забуни заборави да се улази низ два басамака, те склизне и мало посрне, но за то ништа, опет се одмах разбере.

— Опростите, код нас су ови проклети басамаци. Колико пута сам мога молила да их већ једанпут касира, па ми све обриче на пролеће, но нећу ни до после бербе чекати. Изволите сести.

— Хвала!

Љуба седне. Сад се међу њима развије говор, најпре о обичним кућним стварима, па онда о женидби. Љуба је био са госпом врло добро познат. Она је имала једну сестру, Савку, коју је хтела за Љубу удати. Видео је Љуба на светковини у К., па се у њу заљубио. Савка је била сада у гостима код сестре, но баш код куће није била; сестра је сваки час чека. Љуба је госпођу Јелку још девојком познавао, а и она је сада знала за његову наклоност према Савки, премда Савка још ни појма о томе нема. Љуби-

ној првој забуни био је узрок што није знао како ће га госпа предусрести.

— Дакле, допада вам се моја Савка? — запита га између осталог госпа.

— Допада ми се.

— Па хоћете ли да јој то кажем?

— Немојте, ако бога знате!

— А зашто?

— Бар сад још не, док се и о другоме не поразговарамо.

— А шта је то друго?

— Ви ћете то добро појмити, — рече смешећи се Љуба.

— Ви сигурно мираз подразумевате?

— Канда сте погодили!

— Ала сте ђаво, тек вам је пречи мираз него девојка.

— Једно ми је тако мило као и друго.

— А како сам ја пошла за мога без мираза?

— То је сасвим друго. Господар Пера, када је вас узео, био је у годинама, па још удовац, а ви сте били у вашем месту најлепша девојка, па и сад, немојте се наћи увређени, боље ми се допадате него ма која.

— Молим вас, ви мени јако ласкате. Оно је било негда нешто, ал' сада је све прошло! — — одговори мало пријатно застиђена госпођа Јелка.

На то дође и фрајла Савка. Фина девојка. Лепог стаса, бела, па румена, лепе, уписане, састављене обрве, очи жарке, Љуба не сме у њих да гледа.

— Добро дошли!

— Драго нам је!

— Изволите сести. Како сте?

Ето и господара Пере. Мален, дебео, округао човек око педесет.

— Добро нам дошли!

— Опростите што сам тако слободан...

— Драго нам је. Па како код вас, пошто 'рана?

— Скаче.

— Тако и овде. Камо срећа да сам пре два месеца жита накуповао, могао сам досад најмање две хиљаде хаснити.

Сад се два трговца уздуж и попреко разговараше. Женске изиђоше напоље да приправљају ручак. Каква радост за њих!

Господар Пера Сирицић био је обичан сеоски грк који је својим трудом стекао оно што има; а доста има, толико да се у селу за имућног човека држати може. Ту се сад о трговини почеше надметати. Љуба је једнако својим речма онамо шибао, као да баш није мали трговац, а и господар Пера говорио је као какав „гросхандлер". И то се могло приметити као да хоће Љубу да искуша како му акције стоје. Љуба је издалека давао на знање, када би се женио, да то без новаца не би могло бити. Оставимо их при њиховим еспапима.

Женске се око ручка журе. Каква радост за Савку! Момак јој се допада.

Дође време ручку. Љуби није баш до ручка; он би желео да што пре сазна на чему је.

Ручак прође у самим пургерским етикецијама. После ручка Љуба се разговара са Савком. Све је у реду, само да зна како стоји са миразом. Дође сестра, умеша се у разговор и дâ

му на знање да мираз неће фалити. Она већ на том настојава.

Госпођа Јелка рада је да се мало провозају. Љуба пристане на то, и то да он њих на својим колима у виноград воза. Упрегну и оду.

Господар Пера обукао је свој најлепши капут, премда је био послен дан, па стоји пред дућаном. Није чудо, има госта младожењу!

Љуба је са својом фуром стигао у виноград. Ту му се сад цела романтика развила. Красни виногради, лепа Савка пред очима! Он је већ са својим срцем сасвим начисто. Госпођа Јелка сву је галантерију на њега просула, само да га обвеже. Љуба, колико се у Савку заљубио, ипак није хтео да се дâ сасвим познати, да не би после на мираз заборавио. Савка се мало удали да бере грожђе, а Љуба се госпођи Јелки приближи.

— Како вам се сад допада моја Савка?

— Изгледа као богиња!

— Неће ни мираз фалити.

— Канда сте ми из уста извукли! Баш сам вас хтео о томе упитати. Кажите ми право шта ће дати господин тата поред фрајле Савке?

— Та оставите засад то питање на страну; имамо још часа за то; сутра је берба, па ћете код нас остати.

— Ја не могу сутра остати. И код нас је берба, морам кући.

— Али сама Савка ме молила да останете!

— Не могу.

— Дакле, ви никакву љубав не осећате.

— Ја осећам, те како осећам, ал’ ми је љубав већ на врх носа изишла. Ја већ не могу дуго љу-

бав проводити; наумио сам се женити. Зато би' био рад отприлике знати...

— Кажите ми право, отприлике, колико ви иштете?

— Колико би' ја хтео искати, о том немојте ни питати, но само: колико се могу од вас надати?

— Тата је казао да ће поред Савке дати осам стотина форинти, а ја ћу јој дати леп штафирунг, канапе, столице, два шифоњера и огледало.

— Што се штафирунга тиче, с тим сам задовољан, ал' осам стотина је врло мало за трговца. Ја сам желео бар да ми жена толико донесе колико ја имам, ал' кад није тако, а оно бар хиљаду форинти морам добити, па не сме баш ни пет пара фалити. Зато вашу фрајлу Савку, што ми се допада, узео би' са једном хиљадом; ал' кад би мање било, свет би ми се смејао, рекли би ми да ја као трговац нисам у стању да се женим ни као шнајдер или шустер.

— Ето, бога вам, колико има велике господе па узму без крајцаре, из љубави.

— Они могу то чинити, ал' ја не; него молим да знам на чему сам...

— Дакле, ја вас уверавам да ће мој тата дати хиљаду форинти.

— Е, добро, на то пристајем. Дакле, хоћете ли господину оцу писати?

— Хоћу.

— И ја хоћу.

На то дође Савка, те се разговор пресече.

— Изволите грожђа.

— Хвала; могли бисмо се већ вратити, да се не задоцнимо; далеко је, може нас мрак ухватити.

— Како изволевате.

Љуба опет кочијаши. Настао је већ сумрак. Љуба јако тера. Сестре шапућу, смеју се, једна другу испиткује шта је Љуба говорио. Љуба прислушкује, али се не осврће. Замоле га да јако не тера. Љуба пусти коњима узде, па се мало к њима окрене да се може што разговарати.

— Јесте л' били кадгод заљубљени, господар-Чекмеџијићу? — запита шаљиво госпођа Јелка.

— Био сам, ал' само малко; и сад сам заљубљен... ал' не јако.

— Како то?

— Е, тако! И мало, па ми је доста; нећу моћи мирно спавати; још сад па ми стоји као кнедла у грлу, акамоли да је што више!

Сестре се смеју.

— А како би било да је још страшније?

— Онда је човек као луд, не зна шта ради, а то нисам рад.

— А јесте л' ви коју залудили?

— Кажу.

— Па је л' жива?

— Јесте.

— Па шта сад ради?

— И сад лудује, ал' ја јој помоћи не могу, сирота је.

— А да има што, бисте ли је узели?

— Бих, пре тога, да је имала бар хиљаду форинти.

— А да сад има пет?

— Промислио би' се.

Смеју се и оне и он, и тако у шаљивом разговору дођу кући. Вечера је већ готова. Сви га задржавају да сутра не одлази, али Љуба неће

да пристане. Кад ујутру, а Љуба дâ презати, па свршивши упола ствар, опрости се и отпутује.

Кад кући дође, чека два три дана. Дуго му је време, па му није до чекања; намерава самом оцу Савкином о томе писати. Отац Савкин био је свештеник у селу Ж. Љуба се накани те ово писмо оцу Савкином напише:

Почитајеми господине!

Будући да ја вашу кћер Савку радо имам и желео би' је, ако је могуће, за жену узети, ако би ви на то саизволети изволели, изволите ми јавити. Очекујући ваш одговор, остајем слуга покорни.

Љуба Чекмеџијић

Прође две недеље, Љуба не добија одговора. Разљути се и одважи да више не пише. Већ је готово на Савку заборавио. Кад једаред дође господар Сириџић са госпођом Јелком и Савком у О., место Чекмеџијићево. Отседну у бирцаузу. Љуба их види, али већ не хаје много, већ му се друга по глави врзе, али ипак шета се по пијаци, па наиђе на госпођу Јелку. Чини се као да је не види. Она га виче.

— Господар Чекмеџијић!

— Изволите. — А, драго ми је!

— Немајте бриге, даће хиљаду форинти, — шушне му госпођа Јелка.

— А ви изволите к мени са целом фамилијом.

— Мило ће ми бити.

Сад Љуба допрати госпођу Јелку у један дућан где је имала нешто куповати, па онда с њом у бирцауз, па их све у своју кућу допрати. Љуба их угошћава. Доноси свакојаке посластице,

али му се једнако хиљада форинти врзе по глави, па како је, замишљен, дунст отварао, расече федермесером руку. Фрајла Савка брзо му руку повеже, а Љуби ни бриге. Он их части, али разговор му се једнако окреће око Савкиног тате, шта он мисли, да ли је већ начисто са уговором. Госпођа Јелка га уверава да јесте, да на све пристаје тата и да га само жели видети.

Гости оду.

Чекмеџијићу дуго чекати, па трећи дан седне на кола и оде у Ж. да се сам са попом разговара. Када дође у село Ж., а Савкин тата лепо га прими као госта, части га. Дође вечера, опет га части, али ништа не спомиње. Љуба чека да тата започне, али кад други дан, тата га још не пушта, а овамо ништа не спомиње. Онда после ручка, али још при софри, Љуба, мало угрејан, скупи све духа присуство те реши се у очи упитати. Баш су сами били.

— Јесте л', господине, добили од мене писмо?

— Јесам.

— Па нисте ми досад ништа на њега одговорили.

— Нисам био у ствари начисто.

— Ја сам дошао да просим фрајлицу Савку.

— Драго ми је.

— А је л' вам што познато о нашем уговору?

— Није ми ништа познато.

— Госпођа Јелка Сирицићка уговорила је са мном да ћу добити хиљаду форинти поред фрајлице Савке.

— Не знам ништа о томе.

Попа зове попадију.

— Знаш ли ти што о томе како је наша Јелка удадбу Савкину уговорила?

— Не знам ништа.

— Е, па добро, господар-Чекмеџијићу. Ако није још уговорено, а оно се може уговорити; још може бити ваша Савка.

— А како је са хиљадом, јер, ја искрено исповедам, без тога ништа не може бити.

— Та ја мислим да то не мора одма' бити. Та нећу ја ово што имам на други свет носити; све је то моје деце...

— Ја се на вересију женити не могу.

— А оно бар спустите цену на мање.

— Од хиљаде не сме ни крајцара фалити!

— Ја то не могу одма' учинити! Жао ми је!

— И мени је жао!

— Та ваљда ћете се и ви мало промислити. Оставите, дакле, то за овај ма' на страну. Дед'те чашу бермета!

— Хвала, не прија ми; а и онако морам одлазити. Опростите што сам вам досађивао.

— Боже сачувај! Ви сте ми мили, останите још.

— Не могу, опростите.

Тако Чекмеџијић препоручивши се остави кућу попину. Није хтео фрајли Савки ни реч да прослови, ни у очи да јој погледа.

— Шта ћу да је гледам, кад неће бити моја, — прогунђа напољу.

Љуба оде кући. Фрајла Савка остане дешператна, али наскоро се за једног нотароша уда.

Љуба је код куће још три дана за Савком жалио, четврти дан му је љубав изхлапила, а пети дан мислио је на нову просидбу.

IV

Љуба се мисли на коју ће страну сад. Сад би се баш упркос заљубио. Љуба је имао каталог од свих девојака у околини. У селу С. има лепа девојка у једног грка, која има преко две хиљаде. Љуба дâ оправити кола и арњеве, па иде у С.

Кад онамо стигне, дочека га лепо грк Сима Редић. Љуби се допада фрајла Сока, а и Сока не би мрзела Љубу. Ту је само погодба главна ствар.

Редић је врло практичан човек, па после ручка одмах на ствар пређе.

— Дакле, допада вам се моја Сока?

— Врло.

— Шта судите сад?

— Ја ништа друго не судим нег' да узмем фрајла-Соку, само ако она хоће, и — ако се погодимо.

— Што се ње тиче, то ћемо лако; нег' да видмио ону другу страну. Шта ви иштете?

— Тако око три хиљаде; ако има више — још боље.

— Моја Сока засад неће добити више од две хиљаде и штафирунг.

— Добро; ја сам и с тим задовољан; ја хоћу.

— Е добро, драги. Сад опет ја искрено да питам шта ви имате?

— Имам две куће у О.; једну малу, у тој ја живим; другу, већу, дао сам под кирију; осим тога, сад сам отворио малу гвожђарницу.

— Сад сам вас чуо, и ако је судбина да буде, добро; ал' морам најпре пропитати.

Тиме се договор сврши и Љуба отпутује.

Редић је био такав човек да није трпео много визите, особито што се кћери тиче. Ако може бити што, а оно да буде набрзо; ако не, оно нека ђувегија изостане. После неколико дана пропутује кроз С. господар Зевалић и мало се код Редића заустави. Зевалић је био земљак Чекмеџијићев. Баш је добро дошао. Пита га Редић:

— Познајеш ли, брате, неког Љубу Чекмеџијића из О.?

— Врло добро.

— Шта судиш о њему?

— О њему много се може судити. Чега ради питаш? Ваљда због трговине?

— Не, због женидбе. Рад је моју Соку узети.

— Па добро, што хоћеш да рекнем о њему?

— Има ли што?

— Има нешто.

— Ал' он каже да има две куће и гвожђарницу?

— Има једну малу земуницу, а у већој кући, која је задужена, седе кирајџије. Гвожђарница пак така му је да би оданде једва четири циганска коња потковати могао.

— Па ништа за то? Кад он има две куће, може се дуг чрез мене исплатити, па на кућу алатуру интабулирати, а гвожђарница се може напунити. Али, каквог је владања?

— То је баш што је најгоре. Лумп и пијанац је прве класе; често у кавани на билијару спава. Даље — кеца воли, ал' увек губи, јер је клопав кад игра.

— Дакле, на тај начин је зло?

— Већ горе не може бити; не би' дао за њега ни моју слушкињу.

— Хвала ти што си ме освестио; сад ћу ја њему онако лепим, политичким начином отказати.

Зевалић се није могао дуже бавити, па је отпутовао. Он је био непријатељ Чекмеџијићев. Редић се почне мало мислити, отиде за тезгу, онамо где протоколи стоје, па Чекмеџијићу следеће писмо напише:

Љубезни господар Чекмеџијић!

Хитам да вам одговор дам. Ви ћете ми допустити да се с вама у послу ваше женидбе као трговац разговарам. Ја сам о вама распитао. Младости погрешке нећу у рачун да узмем, но само имање. Ја ваше стање врло добро познајем. Ако ви из ваше велике куће кираџије истерате, и сами се у њу уселите; даље, ако ваш на кући интабулирати дуг исплатите, онда ћу вам дати моју Соку.

Остајем са почитанијем

Сима Редић

Када је Љуба ово писмо добио и прочитао, одмах се сетио да је каква хунцутарија. Љуба је добар био, али частољубив, па се на то писмо јако разљутио. Сад му више фрајла Сока не треба; па да о томе и самог Редића увери, напише му ово писмо:

Почитајеми господар Редић!

Жао ми је што тако мњеније о мени имате; што се тиче погрешака младости, знам сигурно да карте мислите, ал' ја ако се картам, то се за моје новце картам, а нисам хтео алатуру прокартати; немојте се даље ни за мој дуг бринути, као год што ја више нећу о вами ни фрајла-Соки да се бринем.

Остајем са почитанијем

Љуба Чекмеџијић

Кад је Редић ово писмо прочитао, радовао се што се беде курталисао. Љуба пак воли што се није сплео са таквим тастом који би немир у кући чинио, само да чује да је Љуба на „шантли“ пет сребра проиграо. Љуба увиђа да се сам без проводаџије не може оженити, јер има много непријатеља, зато закључи отсад са проводаџијом просити, и то са таквим проводаџијом који ће га знати у свему препоручити.

V

Чекмеџијић је узео за проводаџију чика-Гавру. Чика-Гавра је био частан, мали господар, трговац; голем и приличан, око четрдесет година. Био је ујак Љуби, а жене још нема. Гавра начини план са Љубом да иду у село Ј. Тамо је млада удовица, једва јој је двадесет година, а прилична, има сермије око девет хиљада форинти. Младој госпођи Перси отац је тутор. — Кола са арњевима већ су у приправности, и после једног сата већ су просиоци на путу.

Када стигну у село Ј., траже бирцауз. У бирцаузу нема квартира, него ако хоће да буду у једној соби са паорима. Љуба и Гавра у кујни су се обукли. Кад су већ готови били, опет уђу у собу да промишљају како ће визиту правити. Било је већ пред вече. Ходају по соби горе доле. Кад дође једно девојче, иште од бирташице једну земичку, а овамо пиљи Љуби у очи. Послала је госпођа Перса да види какви су странци у бирцаузу. Љуба се окрене бирташици.

— Госпођо бирташице! Кажите ми где седи овде млада госпођа Перса трговкиња? Има дућан, велику трафику и кућу.

— Та оно девојче је баш њена слушкиња! Ако изволите, може вас онамо одвести. Ено онде она велика кућа и дућан — онде седи.

— Ако хоћете, ја ћу вас онамо одвести, — рече слушкиња.

— Хвала; ми сад одма' не можемо, ал' смо онамо намерили, и ако госпођа дозволи, ми ћемо тек онда ићи, — примети Љуба.

— Ја сам баш зато и дошла, ако ко стран к нама 'оће, да и' одведем.

— Ми не можемо, но иди кући и лепо упитај; па ако можемо доћи, ми смо готови, — рече чика-Гавра.

Девојче оде. Љуба и чика-Гавра се шетају и договарају како ће почети ако позвани буду. Ето опет слушкиње.

— Госпођа ми заповедила да изволите одма' доћи.

— Дакле, хајдемо! — рече Гавра.

Љуба још мало поправи мараму на врату, па онда оду. Лепо обучена млада госпођа — рекао би човек да је девојка — дочека их. Код ње на канабету другарица њена, постарија девојка седи.

— Опростите што смо тако слободни! Ја сам Љуба Чекмеџијић.

— А ја сам, опет, Гавра Церић.

— О, драго ми је особито! Ово је моја другарица. Изволите сести.

Седну обојица; Љуба врло пажљиво, да не искрши капут.

— Опростите, ми смо се ради о неком важном послу разговарати, и то што пре, јер прво немамо часа, а друго немамо квартира, — рече чика-Гавра.

— О, ништа за то! Квартира у селу нема, ал' можете га овде имати. Само да најпре пошљем по мог тату. Он ми је куратор, а тутор мом детету, — одговори стидљиво-смешно госпођа Перса.

— Имате и фамилије, молићу? — запита Љуба.

— Имам једног синчића. Сад ће доћи. Само, опростите, да пошаљем по тату.

Сад изиђе гђа Перса напоље и пошље слушкињу по тату.

Донде је са гостима фрајла другарица која се с њима разговара, али уједно и мери их. Не зна се ко је ђувегија. Љуба је млађи, а чика Гавра младолик. Дође госпођа Перса са синчићем. Слабо, чађаво дете од године и по.

— Ево мог сина.

— Драго ми је! Колико му је година? Нешто је слаб.

— Сад му је друга година. Слабачак је, ал' ће га тата на лето у илиџе водити. Дете има свој грунт, а тата му је тутор, па нека троши.

— Верујте, није вредно трошити! Доктори само своје терају. Боље би било кућевни лек употребљавати.

— Та кад се има, нека се троши.

На то дође и тата, господар Першуновић, солидан старији човек, капут му до пете, а висок шешир.

— Драго ми је, господо, добро дошли! Откуд тако, господар-Церићу?

— Нама је особито драго! Ми смо дошли, управо да кажем, да видимо госпођу ћерку, па ако је суђено... — рече чика-Гавра.

— Е, ако је суђено, оно нек' буде; и то ако има бити, а оно што скорије.

— Тако смо и ми ради, — рече Љуба.

Женске се на то уклоне.

— Пре него што почнемо разговор, молио би' да нас на квартир упутите, јер овде у селу нема гостионице за нас, — рече чика-Гавра.

— Ви сте на добром месту. Ви ћете ту остати и на вечери и на квартиру, а и ја ћу овде спавати.

— То нам је баш мило.

Сад се почну све дубље и дубље разговарати: сваки хоће све чистије на ствар да удара. — Женске приправљају вечеру. — У почетку све један другог хвата, напипавају ко шта има. Љуба је сасвим задовољан, а и Першуновић задовољан је са лицем, само рад је знати како у другом акције стоје?

Дође вечера. При вечери није се ништа интересантно збило, осим што је Љуба са великом етикецијом служио госпођу Персу, а чика-Гавра фрајлу. Но вино је добро било, сремско. Мало се разгрејаше. Першуновић се учини као да је више пио него што треба, а Љуба се усиљавао претстављати се да нема много у глави, и то му је пошло за руком.

Сад почну певати. Госпођа Перса имала је леп глас. Љуба је њу својим јаким гласом потпомогао. Много су певали. Када су певали: „У мјесту при-

јатном“, Љуба је уздахнуо, а госпођа Перса се заруменила; љубав је била готова.

Сви се добро провеселише, па тек после поноћи дигоше се да иду спавати. Љуба и чика-Гавра у једној су соби спавали. Још су се неко доба шушкајући разговарали и испланирали како ће се сутра због женидбе разговарати.

Госпођа Перса са фрајлом такођер је имала разговора о младожењи, па онда поспаше. Фрајла је о чика-Гаври снивала.

Господар Першуновић дуго није могао заспати. Он је сам у једној соби био, па је дуго горе доле ходао и размишљао како ће ствари изгледати ако му се кћи уда. Першуновић је мали бакалин, има више деце, а од штете му није било кураторство над ћерком. Ако се уда, све ће из руке испасти. Мисли се не би се Чекмеџијић с мањим задовољио, а друго да му у рукама остане. У тим мислима легне и заспи.

Сутрадан, кад устану, скупе се на фруштуку. Фрајла је кући отишла, јер ће се тајно разговарати. После фруштука започне се разговор.

— Сад се већ можемо, мислим, мало дубље у ствар упуштати, — рече Першуновић.

— Драго ће нам бити, — одговори чика-Гавра.

— Вама ће из чувења познато бити да моја кћи није без мираза; има она за себе екстра, а и дете екстра.

— Чули смо. Но најпре сам рад знати да ли би госпођа радо за мене пошла, — запита Љуба.

— Ја нисам противна, ако отац није. Само ми је брига за дете.

— Ја ћу дете као своје сопствено држати, особито кад се има откуд.

— Немојте одма' с дететом почињати. Детету сам ја тутор, као деда, па му неће ништа код мене фалити; најпре се осим детета разговарајмо.

Муштерија у дућану лупа, иште цигаре. Госпођа Перса изиђе. Долазе и друге муштерије; дотле се у соби без Персе разговарају.

— Дакле, ако смем питати, шта има госпођа Перса? — пита чика-Гавра.

— Моја Перса има шилдгерехтикајт, па онда велику трафику и сав дућан је њен; поред тога има седам мотика винограда, једно на друго вреди девет хиљада шајна.

— А шта има дете? — запита Гавра.

— Дете има ову кућу и дваест мотика винограда; ал' сам вам већ казао да на детиње не рачунате, јер ја са дететом располажем, а и матери сам куратор.

— Та, већ госпођа Перса како би се удала, добила би лако мајоренство.

— Нисам рад да добије мајоренство пре дваест четврте године, јер мада је и удата, тако млада треба да је под очевим надзиранијем. Ја почитујем господара Чекмеџијића и хоћу да верујем да је најбољи човек, да не иде на то да женино потроши; ал', бадава, сигурнији сам кад могу још донекле надзиравати. Но зато и донде је њено уживање добра. Јесте ли тако задовољни?

— Та, може се све то лепо уредити, само кад смо у главном сложни, а главно је мираз, а мираза госпођа Перса имаде.

На то дође и госпођа Перса.

— Персо моја, ови господари су са тобом задовољни! Јеси л' ти са господар-Чекмеџијићем задовољна?

— Ако ви јесте, и ја сам, — одговори стидљиво млада госпођа.

— Е, сад молим, господар-Чекмеџијић, ако смем питати, шта ви имате?

— Имам куће у О., једну велику, једну малу. Ову сам недавно купио. И малу гвожђарницу.

— Све је то добро! Од мале гвожђарнице може бити велика; а јесте ли сами?

— Само матер имам.

— Ништа зато; имате у њој највећег пријатеља, као моја Перса у мени.

— Дакле, шта мислите, господар Першуновић?

— Ја добро мислим, ал' треба још да се промислим. Ја држим већ је по посла готово, а и друга половина мора набрзо ићи, јер ја оклевање не трпим.

— Ни ја! Што има бити, нека буде на брзу руку.

— Дођите ви, дакле, опет к нама, а ми ћемо опет к вама. Је л' добро?

— Јесте.

— Ми ћемо, дакле, на том остати.

— Ја ћу и онако скоро овуд пролазити; имам нешто у околини куповати.

— Е, баш добро.

— Сад се препоручујемо.

— Драго нам је било.

— Особито с наше стране драго! Збогом!

— Службеница. Мило ми је било!

— Збогом!

— Збогом!

Љуба и чика-Гавра оду у бирцауз и дају презати, па су већ после по сата далеко од госпође Персе.

Када су кући дошли, почну наново размишљати. Љуба мисли како ће та ствар испасти. Ако Перси у кућу дође, мора своју оставити, па није прави господар; рад би Персу у своју кућу довести, са свим имањем и дететом, али старац је тврдоглав; но, ипак се нада да ће љубављу задобити, па му старац не може на пут стати, те тако ће најбоље бити да она све Љуби у руке преда.

Чика-Гавра иде на пут, па дође код Першуновића и с њим се договара. Овај зове и Љубу, али Љуба се захваљује. Каже да би он њих желео видети у О., у својој кући. Скоро ће бити у О. слава на Свету Петку, онде се иде на водицу. Љуба инвитира госпођу Персу.

Дође време славе. Уочи дана дође госпођа Перса са оцем у О. и уквартира се код трговкиње госпође Цифрићке која је Персине заове мужа некакав род, а сестра од тетке госпође Јелке Сирицићке, којој је сестру Савку Љуба оставио. Госпођа Цифрићка је највећи непријатељ Чекмецијићу. Свуда га оговара и зарекла се да ће му свуда на пут стати. Већ се није допадало Љуби како је чуо да су његови гости код Цифрићке на квартиру. Намирисао је да је зло, па није ни ишао код госпође Персе у визиту, јер је знао да је већ све узалуд. Госпођа Цифрићка је тако наместила Љуби под главу да Першуновић и госпођа Перса на врат на нос оду кући, само да се са Љубом не састану. Љуба је све то унапред

знао, па нити је више госпођи Перси ишао, нити је што писао, него се бринуо о новој каквој партији.

VI

Љуба опет имаде две партије пред очима, и то обадве добре. Једна је у селу П., богата паора кћи, а друга кћи имућна опанчара у вароши Б.

Татијана Скорићева у П. била је фина проста девојка. Од својих другарица се само у том разликовала што је била најбогатија. Има сесију земље и виноград. Оца нема.

Милева Милеуснићева, кћи Ђоке Милеуснића, опанчара у Б., баш је лепа девојка, и васпитана је као да је из академије изишла. Има три хиљаде форинти сребра.

Коју ће сад Чекмеџијић од ове две? Татијана је богатија, а Милева је васпитанија. Љуба ће најпре да проба богатију, па ако не испадне за руком, тек онда васпитанију.

Татијанина мати је рада кћер удати за каквог ученог, или пак трговца. Љубиног кума отац тутор је те девојке. Љуба се није дуго мислио. Кола с арњевима већ су готова. Са чика-Гавром иде у село П., најпре кумовом оцу, па онда девојци. Кумов отац, чича Ђука, тутор и стриц Татијанин, био је честит човек и не би бранио да му синовица пође за каква трговца. Договори се са Љубом и чика-Гавром, па поруче Татијаниној матери да буде спремна, доћи ће ђувегија са проводаџијом. Татијанина мати брзо се спреми и

каже кћери да не иде никуд, доћи ће ђувегија, трговац из вароши. Татијана се смеши, слегне раменима, па каже: „Добро, само имам напољу мало посла.“ Није дуго трајало, ето ђувегије са проводаџијом и тутором. Но нема Татијане.

— Седите само, сад ће она доћи, — рекне мати.

Седну, мало чекају, девојке још нема. Донесу вино, пију, већ су сат ту, а девојке нема. Љуба постаде немиран, неће да губи време, рад је девојку што пре да види. Мати виче слугу, слуга дође.

— Иди, Лазо, брже по Татијану. Тражи је па одма' да дође.

— Татијана је отишла у трешње, — рече Лаза.

— Па ништа, одма' прежи, па иди по њу.

— Татијана неће доћи.

— Зашто неће?

— Ја знам зашто.

— Па реци.

— Мене мрзи пред овим господарима да кажем.

— Та реци слободно пред нама, неће ти ништа бити, — упадне чика-Гавра.

— Е, кад баш хоћете, казаћу вам. Татијана ми је рекла, пре нег' што ће у трешње отићи, да је не чекате, неће доћи, јер је чула да јој из вароши доводе неког грка ђувегију, а она каже да нипошто за ћифту поћи неће; пре ће, вели, за мене поћи.

— Да, када би то до ње стајало, за кога она хоће. Знам ја, она би пошла и за Гргура Дртића сина, који са оцем заједно ништа нема, ал' то не иде! — рече мало разљућена мати.

— Да, када би ми њу питали! Што ми овде свршимо, оно мора бити, — рече тутор као ни бригеша.

— Одма' иди по њу! — викне мати.

— Молим вас, маните се тог посла. Кад је она знала да ћу ја овамо доћи, па је отишла у трешње, то је знак да нема васпитања; а треба да зна да сам ја честан човек, господар и трговац; па да се још презирати дам — не, то бити неће! Зато, збогом, нећу овде ни минут остати. Она нек за себе тражи, а ја ћу за себе. Док је момака, хвала богу, биће девојака!

Љуба ово љутито искаже, па га нико више задржати не може. Бадава је тутор говорио да он девојку не слуша, да је она проста, да слушати мора, а Љуба ће је научити, — Љуба неће ништа да зна. Он такву неваспитану девојку, вели, не може узети. Дигну се и оду.

Добро је учинио Љуба што је отишао, јер Татијана, како је кући дошла, ни осолити се не да. Каже, пре би у бунар скочила него што би за ћифту пошла.

Сад Љуба хоће Милеву Милеуснићеву да проси. Чика-Гавра остаје код куће, а са Љубом иде у Б. његове матере маћеха, која је тетка Милевиној матери. Дођу у Б. Мајка је већ код Милеве. Љуба се преобуче у бирцаузу, па иде у визиту. Допадне му се Милева. Лепо је била обучена и уштиркана. Носила је рајфрок — онда се тек започео кринолин, и само чека на прву господу која ће га носити па ће Милева одмах кринолин купити. Љуба као да се помамио тако курове прави фрајла-Милеви. Милева све успија.

— Видите, фрајла-Милева, ја се с вама врло радо забављам.

— То ми је мило, а шта је томе узрок?

— Све што год је на вама. Није чудо што се зовете Милеусник, јер тако миле усне нисам никад видио.

— Ви се само шалите!

— Ја се не шалим, нег' што мислим то и говорим. Па какве сте оштре памети! На свашта знате брзо да одговорите. Ја сам, истина, по свету прошао, ал' ви опет више од мене знате; кад говорите, не могу да вам речи у'ватим репа ни главе, тако високо говорите.

— Ви сте велики ђаво, господар-Чекмеџијић!

— Ал' ви још већи, фрајлице!

— Не би' рекла!

— Шта? Ни ђаво не би с вама накрај изишао!

Тако су се љубазно донекле кошкали. Љуба је само из курмахераја речима забадао, но фрајла-Милева знала се вешто извући.

Љуба свршава визиту. Као среће ради, остави два талира и обећа да ће сутра опет доћи. Сутрадан ето Чекмеџијића већ у седам сати у посету. Милева још спава. Пробуде је. Љуба је нешто замишљен.

— Па шта, зар фрајла-Милева још спава?

— Знате, читала је ноћас много. Сирота, сад се начита, кад јој отац није код куће, јер се он једи на много читање, а овамо опет му се допада кад кажу да му је кћи васпитана, — рече мати.

— Господар отац, као што сам чуо, у Пешти је на вашару?

— Јест, и тек до пет дана ће доћи.

Ево и фрајла-Милеве, обучена што може бити.

— Добро јутро, фрајлице! Како сте спавали?

— Врло добро.

— Види се, кад сте тако доцкан устали.

— Знате, читала сам много ноћас.

— А шта то читате, фрајлице?

— Читала сам од Дима „Драј Мускетире“.

— Шта су то ти мушкетири?

— О, то је врло лепа немецка књига, један врло леп ро́ман!

— А ви само немачке књиге читате, а српске?

— Српске? Ах, нисам још ниједну прочитала!

— Како то?

— Знате, ја сам била три године у леру, па сам много од српског заборавила, јер смо све немецки говорили, а разумем нешто и француски.

— Шта, и француски?

— Нешто мало.

— Та ви бисте ме могли продати!

— То не, пре би' вас купила.

— Па зашто српске књиге не читате?

— Српски нема ништа модерн; чујем да у њима ништа друго нема, него све се туку, кољу и пуцају; о курмахерају ништа. Немецке и француске књиге све пишу о шармант људима, галант дамама, па какви' лепи' абентајера има у њима.

— Шта су ти абентајери?

— Шта, још ни то не знате? Дакле, ви још нисте никад имали абентајер?

— Ни не желим га; ни име му није добро; но, опет би' рад знати шта је то.

— Знате, абентајер је то кад је мушко у женско, или женско у мушко заљубљено, па онда мушко излаже се сваком малеру, само што жели

да постигне; тако исто и женска за љубав каткад и у мушке хаљине се мора облачити.

— Па то је абентајер?

— То је.

— Хвала лепо, ја га не потребујем.

— Ал' тек је опет лепо читати.

— А јесте л' читали Видаковићеве романе?

— Нисам, а и нећу, јер је то већ свака читала.

— Па каква сте ви онда Српкиња, фрајлице?

— Знате, ја сам Српкиња, ал' нећу да сам проста, него гебилдет Српкиња.

— Дакле, ми смо прости увек, и такви ћемо и остати? Само да ми будете жена, каква бисте били Српкиња!

— Ала сте враг! Ви бисте ми запретили да не смем стране књиге читати!

— Могли бисте, ал' најпре би морали српске књиге читати, и то само онда кад је кућеван посао у реду.

Тако се дуго још кошкају, Љуба о економији, а фрајла-Милева о амизант животу. — Љуба се препоручи, но обрече да ће до осам дана можда опет доћи, сад мора кући. Љуба оде у свој квартир, а мајка брже боље к њему на разговор. Љуба искрено исповеди да је девојка лепа и мираз да није рђав — није шала три хиљаде форинти сребра! — но само је зло то што је врло нобл за њега. Мајка држи за сигурно да ће бити шта, премда Милева мало навише тежи. — Љуба остаје при првом, то јест да сутра отпутује. Опрости се са мајком.

Љуба ноћу дуго није могао заспати; размишљао је. Преспавао је јутро. Премишљао је да

послуша мајку, па да још остане. Мајка и Милева о том ништа не знају. Држе да је Љуба отпутовао.

Пре подне ето Љубе опет у кућу Милеуснића. Пита за фрајлу. Кажу му да није код куће, отпутовала је у Н. Моле га да чека до сутра, Милева ће се дотле вратити. Љуба послуша, но засад се препоручи и оде. — Он распитује по вароши за Милеву. Кажу му да је са једним капетаном отишла у Н. да види илуминацију. Начује још и то да мираз није баш сигуран. Одважи се цело познанство прекинути.

Пред вече хода око куће Милеуснића да види мајку. Мајка и Милевина сестра спазе га и зовну га унутра. Сестра извињава Милеву, уверава га да ће сутра доћи и да је чека.

Љуба се обрне, па тек рекне: „Остаћу, може бити“, и оде. Одмах дâ презати па на пут. Мајка ће дуже у гостима остати.

Кад Љуба кући дође, пита га чика-Гавра шта је.

— Ништа! Баш сам о Усековању ствар започео, па ми је и срећа усечена. Нема ништа! Ја први дан код ње, а она други дан оде с капетаном на илуминацију! Него тражимо другу!

VII

Сад долази Чекмеџијић са чика-Гавром у варош С. Дођу у С. и укватирају се код негдашњег Љубиног господара удате кћери. Њен муж Јоца Парковић био је Љубин присни друг, заједно су били калфе. Него сад Љуба неће да га никуд воде док он сам себи не намени.

Сутрадан је недеља. Љуба чека код црквених врата кад женске излазе. Гледа, телбизи — и доиста једну је истелбизио. То је Анка Белкићева, трговачка кћи. Господар Белкић је честан трговац и грађанин; није сиромах, ал' има много деце, па ипак ће дати што поред своје кћери.

Најпре отиде Парковић с чика-Гавром Белкићу. Разговарају се, питају да л' је рад фрајла-Анку удати.

— Зашто не, — одговори им, — само нек се нађе какав честит младожења.

Зове их сутра на ручак, такође и Чекмеџијића. Кад сутрадан тамо оду, Анка изнесе ракије и бадема и стидљиво комплименат начини.

— Драго ми је особито... Изволите се послужити...

— Ово је моја кћи, а ово су господари, — госпо'р Гавра Церић и госпо'р Љуба Чекмеџијић из О., — рече отац.

— Драго ми је особито.

— И нама особито.

— Изволите сести.

Сад се нуткају ракијом. Љуба је то једва дочекао, да мало добије куражи. Чика-Гаври није толико требало, јер је куражи имао и без тога. Госпођа мамица напољу кува ручак. Анка и друге ситније сестре помажу. Дође и време ручку. Сви се наместе.

Господар Белкић био је човек од старога шлога, али врло проницателан. Он мора Љубу још за ручком искушати да л' је отворен. Разговара се, али са по ока мери Љубу. Љуба то примећује, па још већма пази да не куцне како флашом о чашу, или да чашу не препуни, или јелом

чаршав не омасти. Љуба нема мане, само још преко једне пробе мора прећи. Донесе се печење — дугачак матор зец. Ко ће га транжирати?

Код господара Белкића није био обичај, или да рекнемо мода, да се печење у кујни транжира, него на столу. Он понуди Љубу да транжира. Љуба је добро знао транжирати, али опет од толике зечине се убезекнуо. Гуска, ћурка и само прасе лакше би му ишло. Но, шта ће, мора срећу покушати, не може домаћину одбити.

Господар Белкић био је особите ћуди човек. Могао је због мале ствари кога заволети, а, опет, због багателе презирати. Код њега, ако је момак био машкртан, ако је слаткише јео, а за кисели купус није бранио — тај већ није био у милости; па још ако није знао печење транжирати, онда је сасвим изгубио кредит. Он је држао, ко није кадар печење транжирати, није кадар ни заслужити га.

Љуба свој посао започне. Салвет преда се, па транжирај. Врло му за руком иде. Сви се чуде његовој хитрости; а и сам себи се чуди, јер ово је тек трећи зец ког у животу свом транжира. Али, нико му се тако не чуди као господар Белкић. Он — салвет му за горње дугме од прслука скопчан, главом на десну руку нагнут — гледа шта Љуба ради, да ли све по реду иде. Нож је био јак, оштар, те Љуба начини прави мајстерштик.

— Господар-Чекмеџијићу, ви сте се заиста показали! Ја сам од моје младости, као што цео свет зна, од свих најбоље транжирао, ал' не знам да л' би могао тог зеца тако брзо и лепо истранжирати.

— И сам се радујем, — одговори Љуба.

Тако сад у задовољству ручају. Вино још остаје на столу. Белкић једнако вином нутка госте, особито Љубу; но Љуба слабо пије: приметио је на Белкићу да га искушава да ли радо и много пије. Љуба је мислио: нећеш ме ухватити! Чика-Гавра није на то пазио, није га требало нуткати.

После подне шета се Љуба са фрајлом Анком, њеном малом сестром и мамицом. Њему се Анка допада. Истина, била је врло бела у образу, а Љуба би волео да је мало руменија, али опет нобл изглед има. Ако је узме, сваки ће казати: „Но, ова је из господске куће!“ — И Љуба се Анки допада.

Док се Љуба шетао, донде се Белкић са чика-Гавром разговарао. За то време уклонио се Парковић. Чика-Гавра напипава Белкића шта би поред кћери дао, а Белкић опет искушава чика-Гавру шта Чекмеџијић има. Некако напипали су се и искушали. Белкић каже да на његову кћер само за његова живота две хиљаде форинти гледају; а Љуба има куће две, гожђарнивцу и нешто дуга. Ово последње Белкића је нешто мало тиштало, али ништа, млад је човек, све то може у ред доћи. Белкић каже чика-Гаври да му се Љуба врло допада и рад би га за зета имати; но, ипак, мора једаред, и то наскоро, отићи у О. да види како стоје Чекмеџијићеве акције. Чика-Гавра каже на то: „Добро!“

Дође Љуба са шетње. Анка и мамица отишле у другу собу да се пресвуку. Уклонио се замало и Белкић, једно да чује како се Љуба девојци

и матери допада, а друго да времена дâ Љуби и чика-Гаври да се поразговарају насамо.

Чика-Гавра Љуби све ређа. Љуби се допада и не; али ипак упола је задовољан; хоће и он мало времена да дозна начисто како Белкић стоји, јер Љуби много Белкићева деца — има их шесторо — бригу задају.

Белкић преслуша жену и кћер. Овима се Љуба свима допада.

Чика-Гавра и Љуба се договоре да одмах иду кући. Белкић их као из етикеције зауставља, но они нипошто неће да остану, већ обричу да ће доћи још једаред. И Белкић им обриче да ће их посетити.

Кад Љуба дође кући, почне распитивати за стање Белкићево. Дозна да Белкић има две куће, једну малу и једну велику, и осим тога трговину добру. Али шесторо деце, па текар на великој кући интабулиратих дугова! — Тако исто и Белкић распитује за Чекмеџијића! Већ све зна какав је и како му стоје акције. Многи су Љубу покудили, али он неће све да верује, па мисли: кад се Љуба једаред ожени, све ће то друкчије ићи. Осим тога мислио је да ће Љуби у почетку ма чим замазати очи. Али тешко је с Љубом накрај изићи!

Љуба чека да се Белкић одзове; Белкић, опет, нешто као провлачи, не би ли се Љуба понизио; но, опет, дуго му је чекати, па се на пут крене. Љуба је код куће, гледа своју економију. Баш пекмез кува, а ето Белкића код њега.

— А гле мога зета, како је у послу!

— Баш сте ме тако упрљана затекли! Добро дошли! Изволите унутра!

— Посао не шкоди; беспослица је зло. Мени је баш мило што сам вас тако у послу нашао.

Уђу у собу. Ту је Љубина мати која лепо госта дочека. Љуба је изишао да се преобуче. Љуби се није баш допадало што је Белкић тако изненадно дошао. Волео би он да се Белкић није тако лако понизио, јер можда је дошао да га на лак начин обрлати; па онда, Белкић, кад се тако лакоми, мора да није баш у најбољем стању. У месту ће говорити да је Белкић дошао да провизитира Љубу и да за њега у самом месту испиткује. Белкића задрже на ручку. Љуба је био мало сатрусан, ал' се није показивао, лепо је Белкића угостио. Но после ручка почне се важан разговор.

— Ви ћете сигурно знати у каквом сам послу дошао к вама.

— Нагађам.

— Вама се моја кћи допала, је л' те?

— Јест; ако ми се још и оно друго допадне, онда је све добро.

— Знам шта мислите. И ја то исто мислим. Је л' вам моје стање познато?

— Јесте, ал' не сасвим.

— Чули сте за моју трговину?

— Јесам.

— Знате да имам две куће?

— Знам.

— То је што знате; ал' има што и не знате.

— То би' баш рад чути.

— Знате, ја имам напољу прилично новаца.

— То је врло лепо, само ако је све сиугрно и дужници плаћају.

— Не брините се за то. Видите, моја Анка добиће још за мог живота две хиљаде шајна.

— То је лепо; а кад почиње тај живот?

— Видите, сад ћу вам дати седам стотина форинти шајна, а доцније друго.

— Не могу чекати.

— Дужни су ми, не могу да инкасирам.

— То је баш жалосно. Али ја нећу да добијем мање од хиљаде.

— Дакле, ви немате према мени поверења?

— Имам, ал' што има бити, нек буде одма' на пању.

— Е, кад је тако, ја сад идем, па ћу вам писати.

— Мило ће ми бити.

Белкић се није хтео дуже бавити, но се препоручи и оде. Љуба је био практичан човек, па је увидео да је са Белкићем сама шепртљарија. Само му је жао што ће на глас изићи да је Белкић зато дошао да га на теразије метне.

Љуба чује да и неки млад нотарош проси фрајла-Анку. Начује још да је тај нотарош издалека род госпођи Јелки Сирицићки. Сад је већ знао колико је сати. Зна да неће ништа бити од женидбе; већ му је госпођа Јелка побила цену. Белкић не пише ништа. Он се на Љубу мало разљутио, па сад, кад дође нов ђувегија, а Сирицићка Љубу оговара, неће Белкић ништа за Љубу да зна.

Шта ће сад Љуба? Да остане тако налако у платки? Не! Љуба мора своју част да спасе. Но, како? Као год што је Редић њему писао, тако ће исто Љуба Белкићу писати. Једно јутро добије Белкић писмо на пошти и чита га.

Поштенородни господару!

Опростите што вам са овим писмом досађивати морам. Ја сам чекао и чекао на ваше писмо ал' то је гдегод у воздуху нестало; мени пак није до чекања, и морам вам изјавити шта о целој ствари мислим. Кад сте били у мојој кући, као госту устручавао сам се све вам исказати. Но, сад изјављујем да ћу вашу кћер фрајлу Анку тек онда узети моћи када ви платите на велику кућу вашу интабулирани ваш дуг, па онда сами из велике у малу кућу уђете, а мени и вашој кћери велику дате, јер ја никад на вересију женити се нећу. Ако на то не пристајете, немојте ми ни писати, јер већ онда знам да нисте у стању.

Остајем ваш искрени
Љуба Чекмеџијић

Са овим писмом, дакле, осветио се Љуба у један мах и Редићу и Белкићу. И врло је паметно учинио Љуба што је то писмо писао, јер је већ прстен госпођице Анке са младим нотарошем прошао, и до две недеље Анка је удата. Овако је бар Љуба своју част спасао.

VIII

Љуба се ни најмање није кајао што је тако са Белкићем поступао. Зар да пристане на мање од хиљаде форинти? Не, давно се оженио један његов пријатељ ком је таст обрекао хиљаду форинти, а кад тамо, а он добио само седам стотина, те због три стотине има сада са тастом процес. Љуба неће процес.

Опет му нуде девојку у Б. Неће сам да иде, хоће мало да се одмори, те шаље чика-Гавру. Девојка има три хиљаде сребра. Љуба је задово-

љан, већ је по посла готово; но опет се нађу који га оговоре, и он се окрене на другу страну.

Он је мислио да се мане за неко време женидбе, ал', међутим, оженио се врло добро један присни његов пријатељ, те тако опет добије вољу на женидбу.

У вароши Г. има Љуба једног негдашњег друга, који има две сестре, једна је лепша а друга умиљатија. Свака има по две хиљаде форинти. Лепа се зове Јулка, а умиљата Милка. Брат њихов, Јоца Нерић, има још једног доброг друга, младог нотароша из Ј., Младена Ружичића, и тај у кућу долази. Јулка и Милка немају оца, само матер. Јулка осећа велику наклоност према Ружичићу, али кажу да овај има врло слабу штацију; ако би који бољи дошао, не би га се одрекла.

Дође Љуба са чика-Гавром у Г. Брат Јоца зарадовао се, па их срдачно ауфирује. Баш се овде десио и Ружичић. Остану ту на квартиру.

Скоро ће доћи вечера. За вечером је све весело. Љуба на свакога пази, али особито на фрајле. Види да је лепша Јулка, ал' није рђава ни Милка.

После вечере друштво се развеселило. Сваки је морао по једну песму певати. Јоца је певао „Тулумбашу", као домаћин, Ружичић пак „Желиш ли бити моја"; затим замоле фрајла-Јулку, те и она лепо отпева „Куд блуде сада мисли твоје". Дошао је ред на чика-Гавру. Он отпева „Вино пије Дојчин Петар". Сад сви моле Љубу да и он пева. Спочетка неће, мало се у себи расрдио, јер је спазио да је фрајла-Јулка, кад је певала, некако чудне погледе на Ружичића баца-

ла. Напослетку се склони па отпева „Збогом немарна душо“, не из срца, него као у пркос фрајла-Јулки.

После вечере се разиђу. Љуба и Гавра су у једној соби.

— Како ти се допада овде? — запита га чика-Гавра.

— Не знам још ни сам како. Девојке нису ружне, особито она Јулка; она је, може се рећи, баш лепа.

— А јеси л' приметио како је гледао на Јулку тај Ружичић кад је певао?

— Јесам; ал' јеси л' видео како је она на њега гледала кад је певала? То ме највише мучи!

— Мени се чини да Ружичић Јулку воли.

— И мени се чини; само она њега да не воли!

Тако се разговарају док не заспу. Сутрадан иду мушки шетати се. Љуба иде са Ружичићем да га искуша. Већ су се прилично упознали.

— Кажите ми искрено, господине Ружичићу, што ћу вас питати.

— Драге воље.

— Да ли сте ви у фрајла-Јулку заљубљени?

Ружичић се смеје.

— Ал' кажите ми, молим вас. Можете о мом карактеру уверени бити да нећу ником казати.

— Кад је тако, казаћу вам искрено, ал' и надам се да нећете ником казати. Јоца Нерић је мој добар друг. Поред њега сам се са његовим сестрама упознао. Само ћу вам толико казати да врло лако може бити, шта више и верујем да фрајла-Јулка има према мени наклоности, али, што се мене тиче, ту сам сасвим чист.

— Ал', кажите ми право, зашто сте тако очи извраћали кад сте певали „Желиш ли бити моја"?

— Знате, то је било само из етикеције; знао сам да ће се то њој допасти, ал' ја ту ништа немам.

— Дакле, накратко, ви нисте заљубљен, нити сте ради фрајла-Јулку узети?

— Нити сам заљубљен, нити сам је рад узети, јер ја већ имам моју заручницу, само што сад још неће отац да ми је дâ, али доћи ће време да ће је дати.

— Е, то сам хтео да докучим. Баш вам хвала. Хоћете ли ме примити отсада за вашег друга, па то другарство још данас поред чаше вина са „пер ту" да инсталирамо?

— Мени ће мило бити, ма одма'.

Сад се помешају и други. Чика-Гавра је дотле Јоцу искушао. Дођу кући. Фрајле спремају ручак. Приспе и ручак. После ручка иду сви у шетњу у башту.

Љуба се једнако врзе око фрајле Јулке. Она му показује пријатно лице; види се да је рада допадати му се, да га није рада из шака испустити; ал' тек каткад баца умиљат поглед и на Ружичића. Фрајла-Јулка прави букете, један дâ Ружичићу а други Љуби. Љуба би волео да Ружичићу није дала, ал' опет стиша му се душа, само кад је и њему дала. Јер мисли: и мени је дала букет, и њему је дала; он њу неће, а ја хоћу; дакле, биће опет моја!

Врате се кући. Баш су се добро провеселили оно вече. Љуба је постао са Јоцом и Ружичићем „пер ту". Сутрадан разиђу се. Љуба се срдачно од Јулке опростио.

Кад дође кући, почне озбиљно да мисли. Није шала, така лепа девојка и две хиљаде форинти! Ал' није му до оклевања, него хоће да буде ствар што пре готова. Пише Јулки писмо, да зна на чему је:

Дражајша фрајлице Јулка!

Ако сте ради за мене разумети, ја сам, хвала богу, здрав, и молим бога за ваше здравље. Ја сам срећно кући допутовао. Не знам ви јесте л' здрави. Ви сте могли приметити из моји' очију оно што према вама осећам; ако и ви то исто осећате, онда смо ја и ви најсрећнији људи. Сад само желим да ми ви отпишете како осећате, па ако се слажете, онда одма' и вама да дођем, па да се уговоримо, и то не с вама, боже сачувај, него са вашом госпођом мамицом и Јоцом. Остајем вас нижајше љ... не смем да испишем —

ваш на веки
Љуба Чекмеџијић

После неколико дана добије, опет, Љуба ово писмо:

Почитајеми господар Чекмеџијић!

Ја вам благодарим за ваше чувство према мени. Што се мог чувства према вама тиче, оно је у божијим рукама, а бог је добар, може све добро испасти. Зато примите овај изражај од мене, а вама стоји кад год 'оћете приступ у нашу кућу.

Остајем са почитанијем

Јулка Нерић

Када је ово писмо прочитао, Љуба није знао на чему је. Саопшти га чика-Гаври. Чика-Гавра га прочита.

— Шта мислите, чико, о овом писму?

— Ја сам доста школа прошао, ал’ ово нит’ је бело нити црно — не разумем га!

— И мени је чудно .Ја јој једно пишем, а она друго одговара. Ја иштем да изрази своје чувство, а она каже: чувство у бога! Та и нас свију чувство је онде, ал’ из њенога писма не види се да она мора моја жена бити.

— Тако је.

— Па све нешто издалека говори. Неће да дођемо па да се сврши, а опет не каже да неће. Та моја фрајла штета што није трговац, та би умела са муштеријом!

— Дакле, шта мислиш сад?

— Ништа; док ми не поручи, нећу ићи.

— Тако и треба.

Када Љубина мати види да ни са овом женидбом није сигурно, поче се и сама за Љубу бринути. Нашла му је у Д. једну здраво имућну девојку. Иде Љуба са чика-Гавром да је види. Мираз му се допада, ал’ девојка не. Обрече да ће доћи.

Дође кући, каже матери да је девојка врло ружна, ал’ леп мираз, и да жели само неколико дана промишљења. Прођу два три дана, Љуба још иште термина. Прођу две три недеље, мати га гони, чантра. Напослетку, Љуба се реши и приправи на пут, хоће богату девојку да узме.

Кола са арњевима готова су, Љуба тек да се крене, ал’ ето ти писмоноше — носи писмо Љуби. Љуба чита писмо.

Почитајеми господару!

Дајемо вам на знање да је ваше ћутање и оклевање проузроковало то да смо принуђени били другој

срећи окренути се, која је заиста и добра, да смо сви задовољни. Зато дајемо вам ово на знање, да не бисте всује труд полагали и амо долазили.

Остајем

Јуца Мргодић

Љуби испаде писмо из руку. То је било писмо од матере оне богате партије. Љуба остане код куће. Он је за овом партијом жалио, али за неколико дана нестане му жалости.

Опет размишља и реши се да стару љубав обнови. Коју стару љубав? — Последњу — са фрајла-Јулком. Љуба је опет на путу, али сам. Чика-Гавра неће онамо да иде; каже, шта ће да иде кад види саме шепртљарије.

Љуба сам дође фрајла-Јулки. Она му почне пребацивати, што се није на њено писмо одазвао; пребацује му још и да је чула како је ишао у Д. тражити богату девојку. Љуба све то одриче, каже да је он давно намеран био овамо доћи, но трговина га задржала, а ишао је у Д. да купује зоб. Јулка му све да за право, премда врло добро зна зашто је Љуба у Д. био.

Сад се почне од стране Љубине курмахерај на живот и смрт. Фрајла-Јулка је била практична девојка, а и Љуба практичан човек. Све су се хватали у курмахерају. Јулка је волела Ружичића, али је приметила да је Ружичић према њој лукав. Ал' опет није надежду изгубила. Љубу је држала у резерви; ако други не дође, добар ће бити и он. За Љубу је, опет, срећа што Ружичић Јулку неће. Јулка сама у себи начинила је тај план да Љубу наговори да је од матере проси. Она је мислила, ако је мати Љуби обрече,

чуће Ружичић па ће се покајати и узети је, а Љуба ће остати у платки. Шта јој је онда до њега! Ако ли је Ружичић и онда не усхте, онда ће упркос за Љубу поћи.

Љуба се са фрајла-Јулком у башти шеће. Већ му је љубав на врх језика дошла. Дођу до врата; Љуба заустави фрајлу.

— Ал', молим, станите само мало. Већ има сат један како хоћу нешто да вам рекнем, па опет нисам могао, канда ми неко језик завезао. Сад сам се мало раскуражио. Кажите, молим вас, хоћете ли ви за мене поћи?

— Искрено вам кажем: хоћу; ал' од матере морате ме просити, јер без ње не може ништа бити.

— А хоће ли она?

— Још није ништа говорила о томе, ал' мислим, кад ја хоћу, да хоће и она.

— Па то би' вас могао одма' запросити, сад је и онако сама у соби.

— Можете, ал' како ћете почети?

— По обичају. Казаћу: Молим покорно, мени би на срцу лежало, и желео би' кад бисте ми вашу фрајлицу кћер за супругу дали.

— То је лепо, ал' опет није за почетак добро.

— Дакле, научите ме ви, какав почетак!

— Видите, управо да вам кажем, то је била од вас погрешка што одма' у почетку нисте матер у руку љубили.

— То је истина да је од мене погрешка била, ал' знате, ја немам обичај никога у руку љубити.

— Па зар ми нећете ту љубав учинити?

— За вашу љубав 'оћу, премда ми је тешко, јер ја никакву госпођу осим моје матере у руку пољубио нисам.

— То је лепо од вас! Сад видим да имате наклоност према мени.

— Још како! Ал' не би л' добро било да идем већ да запросим?

— Можете.

— Па 'ајд'мо — изволите.

— О, молићу, идите ви сами. Како би' ја онамо сад могла ићи?

— А зашто не?

— Зато јер би се застидети могла.

— Како се ја застидети нећу?

— Код вас је друго, ви сте мушко.

— Е добро, дакле. Ја сад идем. Где ћемо се после састати?

— У башти.

— Збогом и донде!

— Збогом, само паметно!

— Тако ћу ја лепо казати да ћете се зачудити.

Љуба оде к матери. Фрајла се шета по башти. Она је све то фино уплела. Договорила се с матером да му је мати не обрече одмах, но да му само надежду да, јер како се мало провуче удадба, нотарош још може времена добити да се попокаје. Мати је по вољи кћериној радила. А да све то лакше произвести може, уклонила је за овај пар Јоцу и Милку од куће.

Љуба уђе у собу; мати је сама.

— Слуга сам покорни.

Љуба матер у руку пољуби. Тако је цмокнуо, да се и сама мати заруменила.

— Изволите сести.

— Хвала.

— Ви сте већ готово на нас заборавили били.

— Знате, ја сам човек који се не намеће; где ме радо примају, тамо идем.

— Ја мислим да сте ви у нашој кући увек радо примљени.

— Сад видим.

— Мислим да се нећете кајати што сте к нама дошли.

— Тако би' и сам желео.

Сад мало заћуте. Љуба чека да мати што почне, а мати чека да он започне. Гледа једно у друго. Љуба се боји да се не забуни, а ако и даље буде ћутао, па започне.

— Молим покорно, да ли се може коснути ваше красне кћери лик срца мога?

— Молим вас, не разумем вас начисто. Изволите мало простије говорити.

— Би л' бисте вољу имали вашу кћер за мене дати — то хоћу да кажем.

— Сад разумем. — Зашто не? Као што примећавам, она није вама ненаклоњена, а и ја немам против тога ништа. Само, знате, форме ради, морам још и мог девера запитати.

— А зашто да га питате, кад ви 'оћете?

— Знате, он је богат, а нема деце, па ће временом моја деца све његово наследити.

— Ја сам задовољан и са тим што сад фрајла има.

— Ви сте још млад, па се сад свачим задовољавате, само кад вам се девојка допада. Ал' кад будете старији, онда ћете се другачије разго-

варати. Нећете се кајати ако и он своје саизвољење да.

— Ал' ако он не усхте?

— Што ја хоћу, то хоће и он; ал' опет да не рекне да смо без његова знања ствар свршили. Расрдио би се.

— Е добро, а ви му изволите казати.

— Хоћу на сваки начин. Само није сад код куће, отишао је у Пешту на вашар.

— Па кад ће то бити?

— Само мало стрпљења имајте. Он ће доћи до осам дана, па за то кратко време и онако не можемо одма' целу ствар свршити.

— Дакле, шта да радимо?

— Да почекамо до пролећа.

— Ал' ако ја, госпођо мамице, до пролећа вољу изгубим?

— Но, то би лепо било! То онда ни сад вољу немате!

— Сад имам врло велику, ал' до пролећа не знам како ће бити.

— Пролеће није далеко. Ако сте шармантан човек, дајте ми реч да ћете до пролећа чекати.

— Обећавам вам, али реч задати не могу.

— Та, кад обећавате, то је толико као да сте реч задали!

— Није баш тако. Кад човек што обећа, још није обавезан; али кад зада реч, онда је обавезан.

— Ала сте ђаво!

— Много сам света прошао.

— Обећање испунити, то је поштење. Ја вас држим за поштена човека, па кад сте обећали, знам да ћете и испунити.

— Ала сте ме ухватили, не могу с речма куда.

Љуба се смеје, мати се смеши.

— Дакле, обећање стоји?

— Стоји.

Тако се још мало поразговарају, па онда Љуба дâ напослетку и реч да ће до пролећа чекати. Сад Љуба устане и замоли матер да му дозволи у башту да види шта фрајла ради. Мати му дозволи. Љуба оде у башту и све фрајли по реду исповеди. Јулка се радује што је све по њеном плану испало. Мало после обоје оду у собу. Ту се још с матером о ситнијим стварима поразговарају. Напослетку Љуба устане па каже да мора одлазити, јер нема газде код куће, па трговина одмах слабије иде. Оне га из политике задржавају, а он из политике неће да остане. Опрости се и оде.

Када Чекмеџијић кући дође, поче размишљати да ли да дочека пролеће, или још да покуша, ма у пост, 'дегод срећу. Он је мислио да ће Јулка, ако може бити, добра бити за њега и у пролеће, а међутим, потајно може и на другом месту срећу покушати.

Шушнуо му је чика-Гавра да у вароши М. живи једна удовица, зјело богата, а држи под своје једну девојку, коју је дала лепо васпитати, и даће је за трговца. Даје поред ње осам хиљада шајна. И, доиста, госпођа Макра Мрачевићка у М. богата је, а фрајла Паулина доноси мираз од осам хиљада. Љуба је контен, и готов је онамо са чика-Гавром.

— Дакле, хајдмо, чика-Гавро!

— Хајдмо!

— Али рад сам да нико не зна куда идемо. Знате, чика-Гавро, да идемо онако — како кажу

оно — кад велика господа кудгод иду па неће да свет зна?

— Још ни то не знаш! Инкогнито!

— Да, инкогнито! Враг зна, већ сам позаборављао те француске речи.

— Сад немој заборављати таково што, јер куда идемо ту је фрајла врло воспитана.

— Пазићу на све, па ћу пробати да и ја мешам француске речи; ал' тешко ће ићи.

— Дакле, хоћемо л' ићи?

— Хоћемо — хајд'мо!

За један сат све је већ у приправности, па се крену, и то другим путем, унаоколо, да се Власи не сете. Чика-Гавра Чекмеџијића информира како се има код Мрачевићке владати. Изјави му још и ту тајну да је он сам, то јест чика-Гавра, рад узети ту богату удовицу. Каже да је могао још девојком узети. Она је хтела, али била је сирота, па је он није хтео. После се она удала за богата старца, а кад је тај умро, имање је на удовицу пало. Имање је око педесет хиљада. Чика-Гавра мислио је утолико лакше до циља доћи што је с удовицом још као са девојком добро познат био, па није морао око ње много етикеције правити, него је могао одмах са другога краја шале започети. Госпођа Макра га је увек, кад год је дошао к њој, врло угостила и за његову љубав и друге госте позивала.

Госпођа Макра Мрачевићка била је мало јача од четрдесет година; велика, крупна жена, лице и све мало позамашније; није била ружна ни сад, али имала је мушки глас — сва је као нека мушкара изгледала. Поред свог покојног јако се

испрактицирала, па није дала да се с њом титрају. Како је ко пецне, а она га тако приклопи да се убезекне, једном речи, била је права нацакбаба. Просиоца би имала на сваки прст сто, али се не удаје. Не кажем да се госпођа Макра не би хтела удати, али сад би она избирала. Неће млада голаћа, који би је за благо узео; неће матора, мада је богат; неће човека без јаке титуле. Она би хтела какза млађа човека који је леп а није сиромах; или какза млада, већег ранга чиновника; или какза пензионираног капетана, али да нема више од тридесет и пет година. Оваких партија баш није лако наћи, па зато се госпођа Макра и не удаје. Штавише, свуда говори да се никад удавати неће. С тим је интересантнија. Са чика-Гавром воли да се шали и радо га прима, али не зато што га воли, но што је он шаљивчина. Осим тога рада је мало да га насекира, да види како је богата, а он је као девојку узети није хтео. Сад јој ни у памети није за њега поћи. Сирома' чика-Гавра мисли да је госпођа Макра у њега заљубљена.

Фрајла-Паулина била је лепушкаста, црномањаста; знала је свирати у клавир и француски — била је академикерка. Она би рада поћи за човека васпитана и од ранга; премда би је госпођа Макра радо трговцу дала, али мало већем трговцу, и то зато да ако би се она, то јест госпођа Макра, ипак удала, да не буде Паулинин муж већи господин него њен, јер онда би до те незгоде могла доћи да би у једном истом друштву могла Паулина у прочељу седети као госпођа, а госпођа Макра као полумати сниже, а то би јој тешко пало.

Госпођа Макра и Паулина седе у соби и разговарају се. Слушкињин мали синчић од пет година игра се у соби и час по провлачи се испод стола.

— Видиш, Паулина, дете се провлачи испод астала — добићемо госте.

— Мени опет десно око игра; плакаћу.

Тек што Паулина последњу реч испусти, а неко на врата куца.

— Херајн!

Врата се отворе. Напред чика-Гавра, а за њиме Чекмеџијић.

— Госпођа-Макро, јесте л' ради гостију! Ево мој сродник, Љубомир Чекмеџијић, трговац и гвожђар из О.

— Чула сам за њега, драго ми је, — рече госпођа Макра.

И фрајла-Паулина господски комплименат начини.

— Изволите сести.

Гости седну. Госпођа Макра нешто Паулини намигне, те она изиђе.

— Па, како сте, госпођа-Макро? Ал' вас давно нисам видео! Видим, хвала богу, сваки дан сте све лепша и лепша — изгледате као лубеница.

— И вама ништа не фали; изгледате као 'раст, па какав сте у образу леп и румен!

— Ви ђаволите! Хтели сте, ваљда, казати да изгледам као слепачка тиква, кад се смешите. Но, ништа, волим и тако да изгледам: хвала богу, здрав сам, не бих се још мењао ма с каквим момком!

— Е, та ви сте увек здрав човек били, само немојте се толико хвалити, јер ако вас чују, могу вас урећи.

— Ала сте баш ђаво, госпођа-Макро! Морате да ме пецнете. Но, сад 'одите мало на страну да вам нешто шушнем, док није фрајла Паулина дошла.

Сад чика-Гавра ухвати за руку госпођу Макру, па је води до других врата; нешто јој шапуће, да Чекмеџијић не чује.

— Но, како вам се допада мој Љуба?

— Фајн — здрав момак!

На то отворе се врата, фрајла-Паулина носи на тацни ликер, бадем и суво грожђе, па метне на сто и сипа.

— Заповедајте.

Пију ликер.

— Ал' је ово добар ликер, — рече чика-Гавра.

— Ово је најфинији онајзликер, — примети Љуба.

— Да ли је — прочитај!

— Нећу, не треба. Знам сваки ликер, само кад ми до носа дође!

Опет окрену други разговор, кад наједанпут фрајла отвори једна врата и нуди их да уђу у другу собу. Сви уђу. Кад је Љуба видео шта има ту, језа га чисто напада од погледа на многе лепе ствари. Ту је диван од кадиве црвене, па какво огледало, па дугачке фиранге, па сат што свира!

— Је л' ово штафирунг фрајла-Паулине, госпођо Макро?

— Тако ће нешто бити!

— Видиш то, Љубо! Толика сала, па с каквим скупоценим стварима напуњена!

Љуба блене у скупоцене ствари; тек тако опази и клавир. Онда почне се мислити где ће толико покућство у његовој соби стати, јер у великој кући, где му је гвожђарница, осим дућана има само две собе; једна гледа у дућан, а друга је преко кујне — мала, гледа у авлију, па ако уђе клавир, неће се моћи више ниједан кревет сместити.

— Изволите сести.

Диван је имао много федера и врло је набубрен изгледао. Кад Љуба на њега седне, како је потежи, тако се спустио да су му се ноге увис почеле дизати. Фрајла се морала на то насмејати. Чика-Гавра седео је већ на том дивану, па знао је како ваља сести.

— Дед свирај, девојко!

Сад фрајла седне код клавира и почне свирати. Свира неку фантазију од Талберга. Комад је тежак, врло заплетено испада. Кад је отсвирала, пита Љуба:

— Какво је било то парче, фрајлице?

— То је била фантазија од Талберга.

— Шта, фантазија! Ал' немојте нам, молим вас, фантазије свирати! Тако то бучи човеку по глави као да ће да полуди. Није чудо што га зову фантазијом. Но, молим вас, фрајлице, знате ли што српски свирати?

— Богме, не могу служити — не знам.

— Та шта не знаш! Како си ономад лепо свирала! Мораш свирати!

— Ах, мутер, без нота не знам; онда сам свирала поред слушкиње, она је лепо певала, а ја сам акомпањирала.

— Па тако исто и сад ради.

— Ах, мутер, сад слушкињу да овамо зовемо да акомпањира! Како би то било, кад је масна! Онда је то било само „пер шпас“.

— Ал', молим вас, фрајлице, кажете л' у клавиру компањирати или компонирати?

— Ах, композицион — то је сасвим друго, то је музикалише дихтунг — тако нас је клавирмајстер учио; а акомпањирен, то је кад један другоме у музици или певању — како се каже — помаже.

— Ја сам мислио да компаније само у трговаца и солдата има, ал' никад нисам знао да и музика компањисту потребује. Из тога се види да без трговине нема нигде ништа. Но, молим вас, фрајлице, ви баш не знате ил' нећете да свирате српски?

— Верујте ми, ауф мајне ере, да не знам; јер нема нота, а нисам никад од каквог кинстлера чула српски свирати.

— А зар нисте чули Корнелија Станковића како српски свира?

— Нисам, онда сам још била у инштитуту.

— А ја сам га чуо. Да видите како је то лепо — сто пута лепше него та фантазија.

— Знате, сваки има свој гешмак.

Дођу још два госта, добри пријатељи чика-Гавре; господар Пинтерић и господар Чарукџић, све сами весељаци. Госпођа Макра дала им је на знање да је ту чика-Гавра, па је и ручак јачи приправила. Сад и они седну, а фрајла опет поче

неку фантазију свирати. Чарукџићу фантазија уши врећа, па кад је био крај, рече старијима да иду у другу собу.

— Та шта ћемо ми матори овде? Оставимо младеж нек се забавља, а ми хајд'мо онамо; је л'те, госпођо Макро?

— Та и боље је за вас ликер него клавир. Хајдете!

— Баш добро, — дода тихо чика-Гавра.

Сам остаде Љуба са фрајлом.

— Сад ћу вам што из „Профете" свирати, да видим како ће вам се то допасти, — рече она и поче свирати.

Паулина свира, а Љуби је мука. Волео би се онако с њом разговарати. Срећа што је фрајла скоро довршила, јер је већ Љуба хтео да моли да даље не свира.

— Но, како вам се то допало?

— Мало боље него пређашње, ал' опет не сасвим.

— Сад ћу вам српски свирати.

— Е, да видим!

— Шта хоћете?

— Коло!

— Дакле, коло.

— Видите да знате!

Сад поче она коло свирати, али тако збуњено, пребрзо и шепртљаво да Љуба уста криви, не допада му се. Она то примећује, па хотимице све горе и горе свира, а сама у себи смех загушује.

— Но, како вам се то допада?

— Врло брзо свирате.

Ту им пресеку разговор, зову их на ручак. Ручак је весело и у шали пролазио. Сви се шале, само фрајла укрућена седи, па се тек подмукло потсмешкује.

Због те њене крутости често је госпођа Макра корила, али то се фрајле не хвата. Она зна да јој је покојни муж госпође Макре у тестаменту осам хиљада оставио, па јој ни бриге. Но, и госпођа Макра рада би да остане сама у кући, па би је желела удати, но ипак за добру партију.

Вино је било врло добро. Све се нуткају, па пију. Чика-Гавра је седео преко од госпође Макре. Њему се очи мало засветлиле, често глади бркове и гледа на госпођу Макру. Она њега задрикује, он опет њу.

— Ал' је здрава ова наша госпођа Макра, — рече Гавра.

— Мислим, — дода Пинтерић.

— Све ти нешто зазубице расту за госпођом Макром, но немој, брате, очемерићеш се, — рече Чарукџић.

— Па шта би нам фалило! Оваки пар људи као што бисмо ми били, ја и госпођа Макра! Је л'те, госпођо Макро?

— Та да, само да смо обоје за једно петнаест година млађи.

—А шта нам фали? Ви изгледате као бубрег, а ја као какав младић.

— Баш као младић!

— Па добро, мада нисам као младић, ал' оно бар као ваш пар изгледам.

— Ту имате право.

Сад већ госпођи Макри није много требало; само да испусти Гавра какву јачу реч, па ће доста имати.

— Па кад као пар изгледамо, госпођо Макро, а оно да се узмемо. Хајде, пођите за мене!

— Маните се тог посла! Зашто би' ја за вас полазила? Тражите ви младе! Нисте ме хтели ни кад сам млада била, шта ћу вам сад?

— Ништа за то! Ја вас сад најволим. Ја не требам младе, јер ни ја нисам већ млад, па се тако обоје можемо сложити. Хајде, пођите за мене, па Пинтерић да нам буде кум!

— Шта, ја да пођем за вас? То никад бити не може!

— А зашто?

— Знате, господар-Гавро, ако се већ имам у пакао возити, а ја ћу на младим ждрепцима онамо, а не на старим!

Сви се смеју.

— А, дакле, ви младиће тражите?

— Већ кад би' тако морала, наравно не би' старијег тражила; старог сам већ имала.

Сад се почне Пинтерић и Чаруцић чика-Гаври потсмевати.

— Видиш, како си прошао!

— Тако му треба кад је машкртан.

Чика-Гавра, да ствар забашури, намигне Чекмеџијићу да фрајлу узме на среду. Чекмеџијић га је одмах поњао, па се најпре мало накашље, да јасније говори, онда започе:

— Ви, фрајлице, нешто јако ћутите; не знам шта је то?

— Е, други нек говоре који су гости; резон је да гости говоре.

— Е, добро, ми ћемо говорити; а хоћете л' ви одговарати?

— Но, то би још био резон кад госту не иб' одговарала!

— Молим вас, фрајлице, јесте ли ви већ путешествија правили?

— Нисам.

— Па добро, где сте научили немачки и француски, и клавир, јер чика-Гавра каже да знате и француски.

— Научила сам у Бечу, кад сам била четири године у инштитуту.

— Е, па то сте ви опет далеко путовали. Шта мислите, где је Беч одавде! Ја још нисам био даље од Пеште.

— Ах, Беч, — то се не зове путешествије. Путешествије је кад се иде нах Париз, нах Лондон, као што је наша мадам гувернант правила — то је!

— А јесте л' били кадгод у Београду?

— Нисам.

— А у Шапцу?

— Ни тамо; то је све ин Сербијен; ин Туркај, је л' те?

— Јесте; ал' не Тиркај, но у Србији.

— Ја то не могу да тако говорим — срр — брр — то је тако барбариш!

— Па ви не бисте волели те вароши и земље видети?

— Аја! Тамо је све тиркиш.

— Та и наши дедови су оданде дошли!

— И они су били тиркиш, а ми смо сад гебилдет.

— А, молим вас, какви су ти Бечлије?

— А, то је сасвим отр шос?

— Шта је то „отр шос“?

— То је „другојачије“.

— Па зашто не кажете тако? Ја сам мислио да је какав Бечлија пред вама отргао шос — крило — од капута.

— Ви сте смешан господин!

— Молићу, ја сам само господар. Но, кажите ми, како је тамо у Бечу?

— Ах, у Бечу! Тамо је лепа опера, па театри — комифо! Па какви штуцери! Нема ниједног без фатермердера, а то тако елегант стоји!

— Фатермердер — ја га никад не би' носио. Не може човек у њему врат мицати, па ни зато га не би носио што тако гадно име има, јер фатермердер значи оцеубица.

— Име није лепо, ал' лепо стоји; штета што се тако зове!

— А знате, фрајлице, зашто се тако зове?

— Не знам.

— Сад ћу вам казати. Мени је приповедао то један трговачки калфа, који је био у Бечу у кондицији. Један немачки штудент, не знам, у Франкфурту или у Бранденбургу, први је ту моду измислио. Кад је дошао кући свом оцу на вакацију, пријђе му да га пољуби, а отац опет њега загрли; но, то парче платна тако је било јако ушкробљено да је у пољупцу с њим оца заклао.

— Ексцелент виц!

Дође кафа. Фрајла се дигне, поздрави госте, па оде у другу собу. Кад се кафа попила, Пинтерић, Чарукџић и чика-Гавра остану, те се опет чашице лате, а госпођа Макра титра се с њима и узима их на миндрос. Чекмеџијић устане и лагано

се довуче до сале где је фрајла Паулина баш седела код једног стола, па је извадила нека писма, премеће их и чита. Чекмеџијић види нека писма, све сам фини и лепо изрецкан папир, па се приближи и узме у руке једно.

— Шта је то, фрајлице? Како су лепа писма — ваљда су љубавна?

— Дајте таки натраг писмо! То је белајдигунг да ви моје писмо дирате!

— Опростите, нисам хтео читати, но само да видим какав је то леп папир; на њему су лепи голубићи намалани!

— То не сме нико видити!

Сад и Чекмеџијић седне, па фрајлицу због писма задиркује. Видило јој се из очију да се Паулина једи, и само најмање што још да каже Чекмеџијић, одмах ће зло бити. Чекмеџијић је имао подуже ноге, и премда је даље од фрајле седео, није могао опасност даље избећи. Да пружи ногу — ал' некако случајно, његове чизме врх додирне фрајли од ноге мали прст, баш где је жуљ имала. Фрајлица ђипи и изиђе напоље. Чекмеџијић остане сам. Чуди се, диви се, не зна шта је фрајлици да га тако остави. Уђе у другу собу сав снужден. Госпођа Макра пита га зашто се са фрајлом не забавља. Чекмеџијић јој каже да је фрајла побегла из собе, а не зна зашто. Госпођа Макра изиђе напоље да потражи Паулину. Нађе је у кујни уплакану.

— Шта је теби, Паулина?

— Е, шта ми је, да знате шта ми је!

— Та говори, шта ти је?

— Тај господар — како се зове — Хекмешич — тако је импертинент био, да је седео близу

мене, па нема билдунга да лепо седи, па да ноге деликатно држи, него тако плумп, да ми је с његовом великом чизмом на хинерауг ударио.

— Па ништа, то се тако трефило. А кад носиш тесну ципелу, па играш, не боли ли те онда још већма, па опет трпиш? Хајд' унутра!

— Молим вас, либе мутер, немојте ме тамо водити, то је човек мизерабл. Ја се не знам с њим разговарати. Он мене не разуме кад ја говорим о фортепијану, о опери; па ме још боли прст. Молим, оставите ме ту!

— Кад нећеш да уђеш, што ти драго!

Госпођа Макра била је паметна женска. Није је натеривала; знала је да то ништа не помаже, јер је Паулина размажена. Она је није хтела давати у инштитут, али покојни је тако хтео, па сад што му драго. Госпођа Макра се врати у собу, па забашурује целу ствар.

— Неће да уђе моја Паулина. Знате, у том врашком инштитуту научила је на мидер. И сад је јако утегнута, па јој је позлило.

— Ал' зашто је тако истрчала? — запита Љуба.

— Кад јој је врло мучно било.

— Хајд', Љубо, седни овде с нама па пиј; а ви, госпођо Макро, седите до мене!

— Нећу поред вас, бојим се; сешћу овде поред Пинтерића.

— Видиш, Гавро, да мене госпођа Макра волије него тебе.

— Не би' рекао!

— А како ја стојим код вас, госпођа-Макро? — запита Чарукџић.

— Шта ми је до вас, ви сте ожењени!

— Ја немам жене. Видите, госпођа Макра мене воли, — упадне чика-Гавра.

— Та, већ знамо како те воли кад је казала да се не би на таковим маторим ждрепцима возила! — рече Пинтерић.

Док је Пинтерић ово говорио, чика-Гавра је устао са своје столице, па га је отерао са његова места да може поред госпође Макре сести.

— Иди, торњај се одавде, ти и онако госпођу Макру сваки дан видиш, ал' ја ретко. Зажелео сам се видети је.

Кад је чика-Гавра Пинтерића истиснуо, сео је врло близу до госпође Макре, тако да се столица о столицу почела чешати. Чика-Гавра је и онако био румен у образу, а сад, после ручка, био је сасвим црвен, а очи му се светле. Госпођа Макра гледа га па се подмукло смеши, а чика-Гавра глади бркове, па све изврће очи на њу. Започне јој курисати:

— Ал' сте још и сад лепи, госпођа-Макро!

— Молим вас!

— Више вредите него ма каква девојка!

— Немојте ми баш тако ласкати!

— Верујте ми, штогод говорим, из срца говорим. Ви ми лежите на срцу — баш ми лежите на срцу као какав шаранчић, па се по њему праћкате, зато ми срце нема мира.

— Ха, ха!

— Немојте се смејати! Ја искрено мислим. Зато би' молио да дођете са мном у другу собу; имам се с вама нешто важно разговарати.

— Можете и овде све казати.

— Нећу да ови чују.

Чика-Гавра је све то шапћући говорио. Његова компанија је међутим пила и певала.

— Дакле, да вам кажем?

— Можете.

— Ја сам дошао да вас просим.

— То је лепо.

— Дакле, хоћете ли поћи за мене?

— Нећу.

— Ал' зашто?

— Нећу да се удајем.

— Дакле, дајете ми кошар?

— Кад нећу да се удајем, то није за вас кошар.

— Ал' ми дајте бар најмање надежде.

— Какве надежде?

— Да се још промислите, па онда да ми јавите.

— Добро, само ми дајте дугачак термин на промишљање.

— Месец дана.

— То је мало — годину дана!

— Е, та ви се само шалите са мном!

Госпођа Макра се смеје. Чекмеџијићу дуго је било време. Није му било ни до пића, ни до чика-Гавриних ђаволија. Видео је да овде нема ништа, па није рад да губи време. Наједанпут прекине чика-Гаврин разговор.

— Хајдмо, чика-Гавро, време је већ!

— Та чекај још мало.

— Задоцнићемо се. Ја морам ићи, имам слабог момка у дућану, а муштерија много, — рече Чарукџић.

— Идем и ја. Чивутин ми обрекао да ће у ово доба доћи да купује вино.

— Хајд'мо!

— Хајд'мо!

Чекмеџијић је особито наваљивао, па мора и чика-Гавра. Сви се дигоше. Најпре оде Пинтерић и Чарукџић, почем се са чика-Гавром и Љубом опростише. Сад се опет Љуба и чика-Гавра праштају. Питају за фрајлу, но она не може доћи. Каже слушкиња да јој је зло, лежи.

Лепо се опростише и одоше. После по сата је Чекмеџијић са чика-Гавром на путу.

Госпођа Макра задовољна је била са друштвом; бар се насмејала, узела је чика-Гавру на миндрос. Оде Паулини да види шта ради. Паулина лежи на дивану.

— Шта ти је, Паулина?

— Имала сам мале кренфне.

— Ал' сад ти је добро?

— Сад ми је лакше; само што се кренкујем. Такав мизерабл човек па мене критизира! Ко је тај Хекмешич, је л' те мутер?

— Он је трговчић из О.

— Мутер, па то је крајзлер!

— Та бакал; па има нешто гвожђарнице.

— Ал' је то унгебилдет човек! Па кад говори, све дува. А зашто је дошао?

— Дошао је да те проси.

— Ах, унфершемт! Ја за крајзлера да пођем! Кад сам била у Бечу код мадам, па кад идем на променаду, а мене барони са лорњет гледају; а кад се са мадам разговарају, они кажу: Тоз ис а хибше грихин! А тај крајзлер имао кураж са мном се разговарати? Да сам знала, не би' му на фортепијано свирала!

— Шта ћеш му, кад си му се допала. Видиш, онај други трговац опет мене проси.

— И то је масивер керл. Је л' те, мутер, неће више доћи?

— Па нека дођу. Како су дошли, тако ће и отићи!

— Ја идем на лустрајз, ако они дођу.

Тако су се госпођа Макра и фрајла Паулина разговарале, и у том су се сложиле да се не удају за чика-Гавру и Чекмеџијића.

Чика-Гавра и Чекмеџијић путују. Чика-Гавра је имао нешто мало у глави, али се нешто мало на колима испавао, па је опет као и пре.

— Шта је Љубо, јеси л' се ти испавао?

— Нисам могао од мисли заспати.

— А јесам ли ја дуго спавао?

— Тако један сат.

— Па кажи ми како ти се тамо код те удовице допада?

— Никако! Кад сам био с њом у сали, наједанпут је ђипила као помамна, и више је нисам видео.

— Дакле, нема ништа?

— Ни разговора.

— А зашто?

— Прво, ја њу нећу, а друго, она мене неће; а и није за мене; њој да је какав барон. Шта мислите, чика-Гавро, баш да пође за мене, шта би' ја с њом радио? Где би' клавир и та канабета пометао? Па ко би тој моде настачио?Ваљда са они' њени' осам хиљада шајна? Шта је то? Па неће ништа да ради; руке су јој бледе као у мртваца; а чуо сам да се такове саме ни очешљати не знају, него и за то плаћају. Па онда, та не би хтела за тезгом стајати!

— Та већ то је најмање. Кад би ти она жена била, морала би; ја би' њој већ фантазију истерао.

— А ако, опет не би хтела, а она би се развенчала, па би пропало и моје и њено. Нећу — нећу!

— Па добро, нико те не сили; ал' тек ниси се кајао што си дошао; бар си се са нобл фрајлом забављао.

— Шта ми је до тога! Волео би' да није тако нобл и високорођена. Кад би' имао тако учену жену, ја би' мислио да имам фишкала за жену. Ја не знам зашто дају сиромашне девојке у инштитут. Онде се науче баронском животу, па кад дођу кући а оне се збуне, не знају живети као што се код куће живи. Барони не долазе да их узму, јер барони и баронски мираз траже, а не неколико хиљада шајна. Такова треба да има толико да сама од свога новца слугу, коње и каруце држати може. Е сад, кад је барон неће, како ће је газда човек узети, кад цео њен мираз за две године на њу потроши. А кад нестане, а онда — дед' развенчај се! Зато се слабо и удаје таква фрајла, јер нема за њу младожење. Богат и велики господин неће њу, а она опет неће малог. Ја кад би' имао кћер, васпитао би' је по свом реду, да може и за мањег човека поћи.

— Ал' кажу да се у инштитуту тако изуче да после никад пропасти не може. Кад су изучене, у нужди могу и учитељке бити.

— Све је то лепо. Евала учитељкама! Ал' васпитати се баронски па спасти на учитељку! Да сам женска, волео би' да су ме за занатлијиницу васпитали.

— Мани се тога, Љубо; сад ти мени кажи како сам се ја онде владао?

— Добро; ви сте онде добро познати.

— Јесам ли имао мало више у глави?

— Јесте, ал' се није баш јако познавало.

— А Макри нисам се ништа замерио?

— Ни најмање; све се церекала кад сте јој шапутали.

— Та знам, мора она мене радо имати, кад ме је још девојком добро гледала! Мора она још моја бити!

— О том, чика-Гавро, немојте рачун водити; она се с вама само титра.

— Није баш ни тако! Знам ја њу; ђаво је она; само се чини тако, да ме лакше улови. Та, можеш мислити, кад ти већ казати морам, кад ме је девојком волела како не би као удовица?

— То је давно било; уз то, нисте је узели што је сирота била; сад је богата, сад она друге тражи. Видим ја!

— Остави ти то мени, стари сам ја врабац! Само то хоћу да знам — дакле, није се на мени јако познавало?

— Онако — како да вам кажем — уполак сте били.

— Ал' сам се паметно разговарао?

— Смешно; али нисте џандрљиви били.

— Све ће добро бити.

— Стигоше већ у О. Љуба каже чика-Гаври да ником ништа не говори, да се што не прочује. — Чекмеџијић ради свој посао по обичају.

После месец дана пуче глас да ће на пролеће бити прстен фрајле Јулке са нотарошем Ружичићем. Љуба се том јако зачуди. Јулка и њена

мати саме су то разгласиле биле да би још већма Чекмеџијића узбудиле, а испод руке давале су на знање Ружичићу да се Чекмеџијић једнако намеће, но ако ће што бити, а оно што пре да предвари Чекмеџијића. Но, да не би Чекмеџијић због таквих гласова одустао, требало га је лепим речима обвезати; зато је Јулка ово писмо Чекмеџијићу писала:

Драги господар Чекмеџијић!

Ми смо, хвала богу, сви здрави. Ја то исто мислим што сам мислила кад смо се растали, и надам се да и ви ваше мњеније нисте преиначили. Ма какове противне гласе чујете, немојте ништа веровати, јер ја ћу задату реч одржати. До једно шест недеља очекивамо вас. Желећи добро здравље и стрпљење, остајем ваша...

Ј-ка

Кад је Чекмеџијић ово писмо прочитао, није му се допадало што Јулка тако дугачак термин даје, па јој одмах овако отпише:

Љубезна фрајла Јулка!

Ја сам, хвала богу, здрав, и молим се богу за ваше здравље. Мени се врло допада што пишете да ћете вашу реч одржати, само ми то једно не иде у главу што толики дуг термин правите. Ја би' волео да је што накраће. Зато ја ћу бити слободан, па ћу до две недеље сам са мојом сопственом персоном к вама доћи, а донде љубим госпођи мамици десницу и поздрављам брата Јоцу и фрајла-Милку, и остајем вами —

до гроба веран
Љуба Чекмеџијић

Кад је фрајла-Јулка ово писмо прочитала, мало се поплашила, јер је већ пре тога лепа писма Ружичићу писала и звала га да до десет дана дође. Мисли, не зна шта да ради.

Тих дана Чекмеџијић оде у В. Ту се састане са Ружичићем. Разговарају о фрајла-Јулки. Чекмеџијић каже Ружичићу да је са њом сасвим начисто. Покаже му њено писмо. Ружичић се тек насмеши, па извади из џепа један пакет писама, те их Чекмеџијићу показује.

— Видиш, ова писма су од фрајла-Јулке. Читај само ово последње што ми је пре пет дана писала.

Чекмеџијић отвори и чита:

Дражајши мој!

Откако те нисам видела, немам мира ни дању ни ноћу. Покажи се већ једанпут, ако имаш искре милости у срцу, јер ми је свет без тебе пустиња. Ако што чујеш за Чекмеџијића, немој ништа веровати, ми само шалу с њим проводимо; треба ми такав неотесан грк! Знаш да сам ја увек за воспитање и карактер давала. Ох, дођи ми, дођи, јер ће се иначе мој живот прекратите... Остајем твоја до гроба —

Ј-ка

— Но, то је лисица! Шта је мени писала, а шта теби сад пише. Не требам је!

— Видиш, брате, да те вуче за нос!

— Нећу више ни да знам за њу. А хоћеш ли је ти узети?

— Нећу. Ја до две недеље правим прстен са мојом милом.

— Е, кад је тако, и ја се враћам кући, па ћу другу тражити.

Чекмеџијић се није хтео задржавати, но љутит се врати кући.

Ружичић је свуда приповедао шта се догодило са Чекмеџијићем. Јулка чује да се Чекмеџијић са Ружичићем у В. састао и да су један другом њена писма показивали. Плаче, тужи се матери. Госпођа Перса Першуновићева не седи далеко, па све дочује шта се ради између фрајла-Јулке и Чекмеџијића. Оде госпођи Нерићки да Љуби намести кревет. Оговори га да је он покудио Ружичићу фрајлу Јулку и да је свуда оговара. Госпођа Нерићка је била мало оштроконђа, па је врло грубо писмо Чекмеџијићу писала, у ком му отказује свако познанство. Чекмеџијић, истина, није смео то писмо ником показивати, него га је свега поцепао; али, већ је и онако сасвим спрам фрајла Јулке охладнео те се опет за другу справљао. Њега су, истина, узели били на миндрос, ал' и фрајла остаде у поштеној платки.

IX

Љуба се опет са чика-Гавром договара куда ће сада. Већ му се досадило толико путовање, па нигде ништа.

— Шта ћемо сад, чика-Гавро?

— Тражимо опет 'дегод.

— Ал' сам већ свуд на глас изишао. Не би л' боље било да идемо куд даље, где ме не познају?

— Па куда?

— Да идемо у Србију, у Београд?

— Па шта, у Београду да се жениш?

— А зашто не?

Чика-Гавра се смеје.

— Неће онде ниједна за тебе поћи.

— Зашто?

— Казаће ти: „Нећу за Швабу!“

— И то је истина. Чуо сам већ од других таково што. А мени се баш допадају Београђанке. Био сам једанпут у Београду, па сам их видео. То је давно било, па сад, додуше, не знам како је онде, осим што у новинама читам. А и са миразом не знам како би' прошао, јер су здраво штедљиви, а ја без новаца не могу. Баш ми сад паде на памет да сам једанпут у београдским новинама читао где неко објављује да га његови пријатељи од посете на његов имендан поштеде. Таково још нигде нисам читао.

— Е, можеш онде сваки дан читати и то где отац сина, а син оца за распикућу проглашује. Но, мани се сад тога, па да идемо овамо гдегод ближе.

— Куда?

— Знам два места. Једна у Ц., а друга у Ш. У Ц. једна стара удовица, госпођа Калајићка, има јединицу кћер Варвару, тако око триест година, премда има сплеткаша који кажу да је и преко четрдесет, али то није истина. Та је богата. Да видиш само како је шмукирана! У Ш. седи господин Гледић који има под своје једну рођаку, фрајла-Марту. Она је прилична девојка, радна и паметна, да се ма с ким разговарати може. И године су јој таман за удају. Поред ње ће се нешто новца дати, али колико то не знам, видећемо.

— Не браним. Дакле, хајд'мо! Али да идемо једним путем на оба места.

— Наравно.

— И то нека ми буде последњи пут. Ако се сад овом приликом не оженим, ил' се нећу више женити, ил' ћу узети какву стару удовицу ма од педесет година, само ако је богата, јер ми већ, верујте, чика-Гавро, те просидбе досадише. Дакле, спремимо се.

Оставимо их нека путују.

Фрајла Варвара размеће карте, хоће л' какав младожења доћи. Гледа у карте. Карта помишљеника, младожења — тиквени дољак, лежи у среди; над главом његовом је црвена дама — фрајла Варвара; одмах до црвене даме црвен кец, а до тиквеног дољака црвена десетка; то значи: младожења долази у кућу да види фрајлу, а новаца или доноси или иште. Варвара мисли да је свакојако добро, јер ако донесе, биће више; ако иште, има доста мираза.

Већ три пута размеће карте, али опази кроз пенџер два страна на колима. Фрајли Варвари поче срце куцати. Спреми карте и гледа кроз пенџер: хоће ли скоро изићи из бирцауза где су сврнули. Један прост момак иде из бирцауза управо Калајџићкиној кући. Мати је баш у кујни.

— Добардан, госпођо!

— Бог ти добро дао! Које нам добро носиш?

— Та, добро вам носим, вајн ђувегију са проводаџијом. Припремите ми алвалук, ако буде што.

— А какав је то ђувегија?

— Вајн; могао би врајли син бити. Знам да се она неће кајати, а ни он, јер блага имате доста.

— А откуд ти тај глас?

— Послали ме да вас питам могу ли доћи да виде врајлу.

— Могу одмах, ал', опет, нек изволе за по сата доћи, док се мало приправи. А теби ево мало ракије, па ако добро испадне, добићеш чизме.

— Ал' је ово добра ракија! Дакле, сад збогом! 'Вала! Дабогда срећно!

Мати уђе у собу.

— Девојко, приправи се, долази младожења, до по сата ће овде бити.

— Ју, мамице, зашто нисте казали до једног сата! Шта мислите, док мало образ уредим и друге хаљине навучем!

Фрајла Варвара се на врат на нос приправља. Оде у другу собу, свуче се, па на огледалу образ дотерује; затим обуче другу хаљину, метне ланац на врат, бразлетне, прстење, па онда оде у велику собу и стане сасвим обучена пред огледало. Ту намешта уста. Сад их мало јаче скупи, сад опет попусти, па се мало смеши, а очима изврће да поглед угоди. Напослетку се сасвим намести, па устима ни да макне. Мати спусти фиранге, да, бајаги, сунце не упире.

Чекмеџијић и чика-Гавра већ долазе. Чекмеџијић каже чика-Гаври, ако овде ништа не буде, да одмах у Ш. иду. Куцају на врата. Уђу.

— Ми смо тако слободни — опростите — ово је мој рођак Љуба Чекмеџијић, трговац и гвожђар; мене већ познајете.

— Драго нам је.

Кад је фрајла Варвара казала: „Драго нам је“, устима готово ни помакнула није, боји се да јој се зуби не виде, јер су врло рђави.

Чекмеџијић и чика-Гавра на понуду седну, мати изиђе и донесе ракију, а фрајла нуди госте.

— Заповедајте! — рече тако слабим гласом као кад се жмуре игра, само да не поремети уста.

Чекмеџијићу се нешто мрак чини у соби. Фиранге су истина, биле танке, беле, ал' опет му је нешто мрачно; рад је фрајлу при сунцу видети. Чика-Гавра нешто шапуће са матером, те с њом оде у другу собу. Чекмеџијић ову прилику улучи да дигне фиранге.

— Опростите, фрајлице, мени је овде нешто мрачно; знате, кад се са светлости уђе.

— Ја, опет, најволијем кад спустим фиранге, јер како ме сунца зрак ухвати, одма' поцрним.

— Е, имате фину кожу.

Сад је тек Чекмеџијић видео како фрајла изгледа. Кожа на образу збркана, нафарбана, сува — да је додирнеш, шуштала би; зуби рђави. Фрајла Варвара је негда лепа девојка била, али је много избирала. Мати јој је увек говорила: „Избирај, сине мој, ти си јединица, а имаш мираза доста, може се удати кад год хоћеш". Да је млада, не би ни гледала на Чекмеџијића, а сад њу Чекмеџијић мери и броји јој боре на образу.

Разговарају се. Чекмеџијић се нешто хладан и поносит показује, а њој очи од радости играју. Он једва чека да чика-Гавра дође. Напослетку, ево их. Мати погледа на девојку, па с њом у другу собу оде; остане Чекмеџијић са чика-Гавром. Чика-Гавра каже му да се препоручи, јер је матери дао на промишљање два сата. Мати и кћи врате се. После кратког разговора гости се препоруче и оду. Мати пита кћер како јој се

младожења допада. Она вели да је задовољна, само да се једанпут уда. Чика-Гавра се, опет, са Чекмеџијићем у бирцаузу разговара.

— Дакле, знаш шта је у ствари? Мати каже да она пристаје, а нада се да ће и кћи пристати. Шта мислиш?

— Само да је мало млађа. Но, већ кад је тако, да видимо шта ће бити. Шта даје мати поред ње? Ја би' био задовољан да дâ поред сваке боре њеног образа по хиљаду форинти.

— Мати каже да новаца, док је жива, не да, нити добро из руке пушта. Она вели њена је кћи јединица, па ће и онако све наследити.

— А засад не даје ништа?

— Ништа, но жели да јој зет у кућу дође, па њено добро да надгледа, а после њене смрти је од кћери господар. Пристајеш ли на то?

— Не пристајем.

— Дакле, шта желиш, говори, јер морам јој одговор однети.

— Кажите јој да ћу узети њену кћер ако дâ поред ње одма' пет хиљада, па ма код њи' седео; и, осим тога, да ми пишу, ако би кћи без деце умрла, да сам ја наследник. На друго не пристајем.

— Кад је тако, идем да јој јавим.

Чика-Гавра оде Калајићки и најпре се самој њој јави, а она опет кћери Варвари саопшти. Фрајла Варвара страшно се расрдила кад је чула да њу Чекмеџијић хоће само за њено благо да узме, а не из љубави. Сад неће да зна за њега, но одмах поквари уста и скине хаљину, ланац и бразлетне. Мати јави чика-Гаври да девојка не пристаје. Чика-Гавра се препоручи, обрече се да

ће у још важнијем послу доћи, па оде и однесе Чекмеџијићу глас. Чекмеџијић неће да чека, него хита у Ш.

— Дакле, и овде ништа!

— Та ко би се тако везао? Баба може још и двaест година живети, па да оседим као њи'ов слуга и да ми деле крајцару! Познајем ја таке старе јединице; те знају на памуку крв сисати. Кад неће као што ја хоћу, нећу никако.

— Ништа, добра ће она бити за чика-Гавру. Ако ми не испадне за руком код Макре, а оно фрајла Варвара не сме фалити.

Тако се на путу разговарају, час о старој фрајли, час опет о фрајли Гледићевој, коју Чекмеџијић још никад није видео.

Да видимо како стоје ствари у Гледићевој кући. Господин Стева Гледић човек је око педесет година, но још угледан. Прошао је и он, као и многи, кроз разне незгоде живота; имао је имања, па је пропао, па се опоравио, и сад га у околини држе за доста имућна човека. Гостољубив је био и пријатељи његови радо су му кућу посећивали. На лицу би му читао доброту, и доиста био је добар, али опет више је добар изгледао него што је био. Гдекоји су га за врло безазлена држали, али, управо, био је препреден. Где му је од користи, показивао се да је простране руке, али је у срцу цициja прве класе.

Госпођа Евица Гледићка има око триест пет година; прилична је, особито удесно се зна облачити. Памети је оштре, језика углађена, кад говори, мислиш мед јој из уста тече; али, у срцу јој лежи сама пакост и сујета. Неко је казао да је човеку језик дат да њиме мисли сакрије своје.

Ако икоме, то је доиста госпођи Евици језик за то дат. Својим лицемерним начином у први мах сваког је задобити знала и не једног је жедног преко воде превела. Но, ко се често с њом састајао, тај је мало помало приметио лукавство из њених речи и из црта њенога лица. Госпођа Евица је имала ту слабост да је радо била проводаџиница. Срце и душа јој је било женити и удавати. Она је тим себи кредит правила. Свет је њу познавао, па која је мати имала кћер, или сина за женидбу, та јој је морала ласкати, јер благо оној коју госпођа Евица похвали, а тешко оном кога она покуди! Ако је госпођа Евица с каквом кућом била у кавзи, а у интересу јој је да се помири, а она пусти тек издалека да има ваљана младожењу за кћер, или фину девојку за сина, па је одмах циљ постигла. Реч пак држати, на то није много давала.

Фрајла Марта је била црномањаста, фина девојка, тако око двадесет година, једну годину мање или више. Била је умиљата, разговорна, отворене памети, и сваки је радо у њеном друштву био.

Но госпођа Евица није њу баш најволела. Једва је чекала да се једаред уда, да би остала сама у кући; јер премда је Марта целу кућу водила, опет је госпођа Евица хтела да се зна да је она свуд на врху; а овако, док је Марта ту, сваки каже да ова кућу води.

У кући је било све чисто и у реду. Истина, није било по собама покућство по најновијој моди, али је све било пуно; видело се да је кућа масна. Три велике собе, све пуне, свуд кожна канабета и столице; кујна пуна бакра; башта ве-

лика; велика штала пуна коња и крава; авлија пуна сена и сламе. Види се да нема ни у чем оскудице. У првој соби што је са сокака велико је од коже канабе; над њим виси старинско, али лепо огледало; сто није нов, али је леп, од ораховине; на орманима шоље поређане; кревети лепо намештени; у соби хладак, јер су фиранге увек спуштене, па ниједне муве нема.

Баш је недеља, после подне око три сата; собе и кујна су у реду. Господин Гледић отишао је да се прође, госпођа Гледићка у трећој соби мало лешка, а шта ће сад сама фрајла Марта? Не зна куд да иде, а мало је уморна, па и она у предњој соби на канабету прилегне.

Међутим, Чекмеџијић и чика-Гавра већ су близу Ш. Чика-Гавра учи Љубу како да се код Гледића влада.

— Овде, Љубо, мораш јако пазити. Гледић је човек озбиљан, господска изгледа. Гледићка је ђаво, прониче ти у срце; само гледај код ње у вољу да дођеш; код њега је лако. Па, онда пази како ћеш пред девојком говорити, јер није проста, и само углађен човек јој у очи пада.

Дођоше у Ш. Терају у бирцауз. Преоблаче се. Чика-Гавра већ је готов. Малочас и Љуба је опремљен. Ко их год види, мора рећи да иду да траже девојку — тако парадно изгледају. Љуба турио белу мараму у стражњи џеп, па извукао крај мало напоље, искашљава се. Он с леве, а чика-Гавра с десне стране, иду управо кући Гледићевој. На путу нешто се груди стешњавају Чекмеџијићу, срце му лупа, збуњен је, не зна ни сам шта му је. Као да га овде нека особита судба чека.

Уђу у кућу. Никога нема. Куцну на собна врата, нико се не одзива. Чика-Гавра отвори врата да види има ли кога у соби. Марта ђипи са канабета.

— Добро јутро, фрајлице! — поздрави Чекмеџијић. Било је после подне, и Чекмеџијић доиста није хтео тим фрајлицу да осрамоти, но видели смо га да је мало збуњен; тако исто кад је дошао до собних врата, чистио је ђонове, премда ни најмање блата није било. Како је фрајла Марта са канабета ђипила, отрчи к вратима, па тек што је казала: „Молим, изволите се мало претрпети", истрчи напоље. Срећа њена што су фиранге спуштене биле!

— Шта ћемо сад, чика-Гавро?

— Ништа. Ја сам са Гледићем познат. Колико сам пута ја код њега у гостима бивао. Почекаћемо. Девојка није била приправна, отишла је да се обуче.

— Али је овде мрак; хоћу ли дигнути фиранге? Неће ли и овде бити као и код фрајле Варваре?

— Овде је сасвим друго, видећеш; ал' фиранге не дирај, јер ће казати да ниси васпитан.

Ту уђе госпођа Гледићка.

— Опростите што сте нас овако нашли.Ноћас смо имале доста посла, па легле да се мало одморимо.

— То смо ми онда рђаво дошли.

— Боже сачувај! Изволите само сести. Мој Стева неће се дуго бавити, мало је ишетао, али сам га већ звати дала. Но, откуд за нас та срећа? — Молим, само да фиранге дигнем.

— Е, сад да видимо! Ми се већ знамо, а ово је Љуба Чекмеџијић, трговац, гвожђар, и има две куће у О.

— Драго ми је особито.

И Гледић се већ вратио.

— А, драги Гавро, откуд ви? Драго ми је!

Љубе се, а Чекмеџијић се клања.

— Ово је мој рођак, Љуба Чекмеџијић, трговац у О.

— Драго ми је.

— Сад ти, Стево, забављај госте, а ја идем. Опростите!

— О, молимо!

Гледићка је изишла напоље и наредила да се фрушко вино донесе. Дотле се и Марта обукла. Гледићка дође к њој, па и сама хаљину облачи, јер је имала само кућевну одећу.

— Марта, да знаш да су ово просиоци.

— И ја би' рекла, јер су тако улицкани.

— Ђаво, браца Гавра! Давно већ говори да ће ти младожењу довести.

Обадве, лепо обучене, иду у кујну. Онде је већ вино на служавнику приправљено. Марта иде напред, носи вино, а Гледићка јој отвара врата. Гледићка седне близу чика-Гавре, а фрајла Марта између ње и Чекмеџијића.

— Какав је био пут, није се прашило?

— Добар је, још нема много прашине.

— Хајд' да се куцнемо!

Гледић на једну страну разговара се са чика-Гавром, а Чекмеџијић са Гледићком и фрајла-Мартом отворио диван на другу страну. Гледићка свуд око баца и на обе се стране у разговор меша. Донекле се тако разговарају, онда устану

женске да вечеру приправљају. Међутим се људи разговарају и пију. Каткад се Гледић са чика-Гавром заговори, а Чекмеџијић се донде мисли како му се девојка допада. Није ружна, узеће је ако му је даду и ако добије новаца поред ње. И Чекмеџијић, мало помало, већма пристаје уз обојицу, па с њима пије. Види Гледићу из очију да ни најмање не замера, ма колико пио. На такав начин до вечере сви троје прилично се одобровоље.

Ево и вечере. Јела — не могу боља бити! И Марта и Гледићка трудиле су се да све што боље зготове. А и вино је особито. Дође и до певања. Гледићка врло лепо пева, па с тим људе тек већма узбуђује. Чика-Гавра не може више да одоле.

— Та нема вам пара, госпођо! Хајд' што сте лепи, ал' кад певате — е, онда ми све срце игра!

— То ми је баш мило кад могу своје миле госте веселити.

Кад је Чекмеџијић видео како је добра госпођа, почне и сам из срца певати, као да је код куће. Гледићка га хвали како лепо пева, а он да искочи из коже од радости.

Тако после поноћи устану. Гледић не пушта их никуд, ту ће преноћити. Чекмеџијић и чика-Гавра нису се ништа разговарали пре спавања, но одмах су легли. Вино је било јако, а на путу мало иструцкани, па једва чекају да спавају. — Ујутру први устане чика-Гавра, па буди Чекмеџијића.

— Море, Љубо, устај! Знаш, да не кажу: „Гле младожење, па како доцне устаје!"

Љуба се буди, тре очи.

— Ала ми је тешко устати! Како сам се одучио од раног устајања, и то све откако сам се дао на женидбу! Пре тога сваки дан већ у четири сата сам отварао дућан, а сад ваљда већ има и осам!

— Тако ће што и бити. Дед' устај!

Љуба устаје.

— Већ ми се досадио тај битанглук. Гледајмо да што пре свршимо, ако има што бити. А ако не буде, идем кући, па ил' се нећу женити, ил' се до по године нећу маћи од куће.

— А како ти се допало синоћ то вино? Је л' да је добро?

— Та добро је било и вино и јело, а и оне саме; само већ да што свршимо.

— Па ћемо пробати!

— Ви, како устанете, најпре се разговарајте с њим насамо, па ако устреба, а ви ме зовите; ја ћу донде овде остати.

Чика-Гавра изиђе. Гледић је већ у авлији, прегледа економију. Сада се по авлији њих двоје шетају и разговарају, а све о Љуби и Марти. Гледићка и Марта већ су сасвим обучене. Гледићка зове Марту у трећу собу да се с њом разговара.

— Шта мислиш, Марта, како ти се допада Чекмеџијић? Кажи право, имаш ли вољу за њега?

— Онако, види се добар момак, искрен. Није баш од најновијег света, ал', опет, види се да је отворен. Управо да кажем да никакву љубав спрам њега не осећам, али мислим моћи ће се трпети.

— Како се не би могао трпети! Видиш га како је здрав и једар — тај јектику добити неће.

— Види му се по рукама да ради.

— Па баш зато! А што кажеш да није од најновијег света, пролупаће се поред тебе. Дакле, кажи, ако хоћеш.

— Не браним. Ја ћу поћи за њега.

— А ти остани при том. Сад се напољу Стева о том са Гавром разговара. После ћу опет ја Чекмеџијића ухватити, па ћемо још данас све свршити. Сад гледај посао.

За женскима дође Гледић и чика-Гавра у исту собу. Гледић зовне жену те се сви троје разговарају. Чика-Гавра се погађа. Гледић даје хиљаду шајна и леп штафирунг, а чика-Гавра иште две хиљаде. Не попушта ниједан, али опет надају се да ће што бити. Гледић зовне Марту и пита је: би ли за Чекмеџијића пошла? Она пред чика-Гавром каже да хоће, па се опет уклони.

Фруштук је готов; зову Чекмеџијића. Сви су у скупу. После доручка прва устане Гледићка.

— Господар Чекмеџијић, изволите са мном да вам нешто покажем.

Чекмеџијић устане и оде са Гледићком у трећу собу. Марта такођер изиђе. Чика-Гавра и Гледић погађају се. Гледићка Чекмеџијића посади на канабе, па и сама поред њега седне.

— Узмите за искреност што ћу вас сад питати. Како вам се допада наша Марта?

— Прилично.

— Тако исто и она о вама каже.

— Мило ми је!

— Чула сам да бисте је ради узети. И она би радо за вас пошла.

— Ја не браним; само, опростите ми, морам искрено казати, како стоји са оним без чега се у садашњем свету слабо ко жени?

— Разумете мираз?

— Погодили сте.

— Наша Марта има хиљаду шајна, и то одма' готови'.

— То је мало; јако сам се истрошио.

— Ал' има леп штафирунг, и то вреди хиљаду.

— То је све лепо; ал' волео би' да још штогод има; ја имам више.

— Ал' ћу вам још штогод казати. Ми немамо деце. Немојте мислити да ви узимате какво сироче које никог нема. Она је наше дете, ми се само за наш род трудимо, па опет ћемо се, чим се може, помагати.

— То је већ што друго. Молим вас, дакле, ви немате деце?

— Немамо.

— Ал' можете имати. Шта мислите, ви сте још женска у најлепшим годинама, па лепа.

— Молим вас, немојте ме шмајхловати.

— Ја само истину кажем. Дакле, фрајла Марта нема ни брата ни сестре?

— Има још једног брата, још је млад, — фини младић, врло изображен, — говори француски, па тај неће данас сутра ником на терету бити, изучио је школе.

— Тај неће на штету бити, штавише, учен човек, може од њега свашта бити.

— Па, видите, још штогод да вам кажем. Наша Марта је тако васпитана да може целу кућу сама водити, а покрај тога, што се њеног разговора тиче, може међу најизображеније пристати. Њу су многи просили, и богословци, и какви нотароши из околине, па није хтела поћи. Ви ћете срећни с њом бити.

— Молим вас, доста ми је; ја ћу је за вашу љубав узети; ал' и то исповедам да новци буду пре венчања готови.

— Новци су већ готови.

— Е, сад, ако изволите, а ви 'одите са мном да им јавимо.

Оду у собу где су Гледић и чика-Гавра.

— Ми смо већ свршили, — рече Гледићка радосно.

— Хвала богу! Браво! — повичу Гледић и чика-Гавра.

Сад дозову и Марту, па је питају хоће ли за Чекмеџијића поћи, да каже искрено.

Она каже да хоће, а и Чекмеџијић то исто каже.

— Дакле, ако неће противно бити, а оно да буде одма' данас прстен, — рече Гледић.

— Може бити, само молим, рад сам и ја са Љубом једну реч насамо прословити.

— С драге воље.

Сви оду у другу собу, само остану Чекмеџијић и чика-Гавра. Љуба каже чика-Гаври да је задовољан. Приповеди му све, па напослетку и то дода да му се већ досадило друге партије тражити.

И чика-Гавра на све пристане, те зове остале унутра.

— Изволите, ми смо готови.

— Дакле, јесте л' задовољни?

— Јесмо.

— Дакле, да буде данас прстен?

— Нека буде.

— А венчање?

— Ја мислим, може бити до четири недеље, — рече чика-Гавра.

— Ја држим да је то врло рано, јер премда наша Марта има већ доста спремљено, ал' сам рада да још приправимо. Зато нека буде шесте недеље.

— Право имате, — упадне Љуба, који се радовао да му Марта што више донесе.

— Е, сад изволите мало проћи, а ми ћемо донде све спремити, па и попи јавити.

Мушки оду, а женске се спремају за прстен. Дође и прстену време. Чекмеџијић је имао код себе и прстен, и три дуката, и све што треба, јер је све то са собом носио још од оног доба кад је код Сириџића фрајла-Савку гледао. Чекмеџијић дарива Марту и, после великог весеља, са чика-Гавром отпутује, а до шест недеља ће доћи да се венча.

X

Чекмеџијић и чика-Гавра стигну кући. Чекмеџијић броји дане; све се боји, све мисли да ће му и то когод покварити. Али неће му то више нико покварити; јер нико се тој женидби не радује као госпођа Гледићка, што ће Марту с врата

скинути, па ма ко шта говорио против Чекмеџијића, она га брани.

Кад је чика-Гавра видео да ће се Љуба оженити, покуша и он срећу. Оде код госпође Макре. Она га лепо дочека и части га. После ручка поче чика-Гавра госпођу Макру напастовати да за њега пође. Она му најпре лепо каже да неће; али, кад је чика-Гавра једнако навалио, разљути се, па га добро испраши, а он се опет на њу расрди, па оде готово ни са збогом. Управо оде к фрајла-Варвари и запроси је. Фрајла Варвара види да већ нема куда, а чика-Гавра је још држећи човек, па се реши за њега поћи.

Све је већ свршено. Чика-Гавра ће доћи к њима у кућу. Фрајла-Варвара хоће да се за недељу дана уда, поред дишпензације, јер неће да се то дуже провлачи; чика-Гавра је задовољан. Фрајла-Варвара хоће да се венча ујутру у четири сата. Чика-Гавра хоће у осам; остало је по фрајла-Варвариној жељи. Венчали су се за осам дана, уз благослов, ујутру у четири часа. Осим певца и црквењака, другога није било.

У то дође и шеста недеља, а Чекмеџијић сасвим приправан крене се у Ш. Чика-Гавра и Сока, Чекмеџијићева сестра од стрица, са многим сватовима прате га.

Све је већ готово да се венчају, само још једно фали. Гледић и Гледићка хоће сјајне сватове да имају, па у гунгули заборавише да Чекмеџијићу напред морају хиљаду форинти дати. Још по часа па је време ту, а хиљаде никако нема. Чекмеџијић је немиран, једи се, гунђа, али ништа не помаже. Напослетку изгуби стрпљење, па позове на страну Гледићку.

— Молим вас, а шта је са хиљаду форинти? Ја вам искрено кажем да без тога венчати се нећу; пре ћу од свега одустати!

— О, заборавили смо, одма' ћете и' добити.

Гледићка отрчи мужу и јави му. Овај одмах дође Чекмеџијићу, па га зове у једну собицу насамо, дâ му написати квиту да је примио, те Чекмеџијић прими новце. Одмах је Љуба почео лакше дисати.

Док се он за новце бринуо и намиривао, донде је око невесте била Сока. Сока је приметила, кад је невеста рукавице навлачила, да она има дугачке нокте. Марта је то као из моде пустила. Сока је зовну настрану.

— Ако бога знате, отсеците те нокте, јер то Љуба страшно мрзи; ако примети, може и одустати!

— Е, драге воље, отсећи ћу.

И тако скрију се и отсеку нокте, те с тим је уклоњена била и последња препона која је могла женидбу покварити.

Оду у цркву. По часа — па је свему крај. Чекмеџијић је, најзад, ожењен.

Сватова је било сијасет. Два дана се јело, пило, певало.

Чекмеџијић, који се за време својих толико просидба никад честито напити није смео, сад се охрабри и страшно се оклопави. Чика-Гавра је његовом примеру следовао. Трећи дан Чекмеџијић са младом и великим мамурлуком дође у О., на радост своје матере, која већ није ни веровала да ће се њен Љуба икад оженити. Тако је Љуба циљ свој постигао: није се оженио са мање од хиљаде.

И чика-Гавра се усрећио. — А госпођа Гледићка докучила је што је желела: скинула је Марту с врата. Сад је сама.

XI

После две недеље, кад је Чекмеџијић после мамура сватовског себи дошао, стоји код дућанских врата па мисли шта га стаје све то што је потрошио ради женидбе. Не може начисто да дође — велики је рачун! Уђе у дућан, седне на тезгу, узме перо и хартију, па овакав рачун прави:

„Ради женидбе купио сам кола са арњевима; да се нисам женио, не би ми требала — коштају ме четири стотине форинти.

„Кад сам ишао Савку Сириџићеву гледати, правио сам нове хаљине — излишне — могло је и без њи' бити — коштају сто форинти.

„Нов шешир — десет форинти.

„Пут онамо и натраг — петнаест форинти.

„Кад је код мене био у гостима Сириџић са госпођом Јелком и Савком — трошак пет форинти; могао сам без тога бити.

„Кад сам био у Ж. код попе, Савкиног оца — пут тамо и натраг десет форинти.

„Кад сам био да просим Соку Редићеву у С. — пут тамо и натраг пет форинти.

„Кад сам ишао са чика-Гавром у Ј. да просим госпођу Персу са шилдгерехтикајтом — трошак двадесет форинти.

„Госпође Першуновић слушкињи сам поклонио пет форинти да је за мој интерес задобијем.

„Пут за паорушу Татијану Скорићеву у П. — десет форинти.

„Кад сам гледао Милеву Милеусницћеву у Б., дао сам јој среће ради два талира — то је пет форинти — дабогда никад не имала среће!

„И њеној слушкињи сам дао пет форинти, да ми каже ко долази код фрајле у визиту. Отишло ми у штету — лагала је.

„Пут у С. због Анке Белкићеве — двадесет и пет форинти; — чисто ми се кожа јежи!

„Кад је Белкић код мене био као гост — ручак четир форинта.

„Два путна трошка у Г. због Јулке Нерићеве и један код Мргодићке — шеснаест форинти.

„Осовина ми се покидала — четир форинта и триест крајцара.

„Опет сам овом приликом дао правити излишан капут и панталоне — кошта ме педесет форинти. Није ми жао — бар је она остала у платки!

„Пут код госпође Макре — осам форинти.

„Пут код чика-Гаврине Варваре четири форинта.

„Пут у Ш. кад сам жену испросио — шест форинти.

„О прстену — прстен на страну — ал' даривао сам је са три дуката — са данашњом ажијом четрдесет и шест форинти. То су већ женини дукати, она ће их на себе потрошити.

„Опет нове венчане хаљине — сто педесет форинти.

„Нов шешир — десет форинти.

„Нове чизме — двадесет и два форинта.

„Други крупни и ситни трошкови о женидби — сто двадесет форинти.

„Два — осам — четрнаест — осамнаест... седамдесет — нула — остаје ми седам; седам и и два девет — једанаест — дванаест... триест и четири — остаје ми три; три — четири — пет — шест — десет... сума: једна хиљада четрдесет форинти и тридесет крајцара.“

Чекмеџијић се чеше по глави, па се опет мисли.

— Добио сам хиљаду форинти, а потрошио сам хиљаду четрдесет форинти и тридесет крајцара — дакле, нисам ништа добио, још сам жену купио за четрдесет форинти и тридесет крајцара у шајну! Збогом памети!

Он оде у собу жени са озбиљним лицем, па ништа не говори, него је тек погледа, па опет свој посао настави. Али Чекмеџијић опет није штетовао што се оженио; јер уколико се већма у просидбама истрошио, утолико сад више ради и штеди, па је већ сада у селу О. први грк.

ТУМАЧЕЊЕ МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ

Ауспрук (аусбрух) — суварак, фино вино које се прави од сувог грожђа (слатко и пријатног мириса); *рафинерија* — препреденост, лукавство; *бивакират* (биваковао) — логоровао, становао; *риф* — мера за дужину: 0,777 м; аршин; *грк* — ситан сеоски трговац, дућанџија, бакалин; *профитирати* — користити се, зарадити, извући користи од нечега; *болозанка* — лађа житарица, која носи жито; *хирош* — кицош, сеоски љубавник; *холбер* — врста карташке игре; *макао* — врста хазардне карташке игре; *шанел* (шантлем) — врста карташке игре; *мајоренство* — пунолетство; *грчко мајоренство* — човечје пунолетство у 30-ој години; *арњеви* — кров на колима обично од платна; *касирати* — разбити, ражаловати, разрешити неког дужности; *поњати* — појмити, разумети; *пургерски* — грађански; *етикеција* — прописи понашања у некадашњем владајућем слоју друштва; прописи за дворске приредбе; *фура* — терет, товар; *форинта* — стари мађарски сребрн новац (— 2 круне); *штафирунг* — девојачка опрема за удају; *бирцуз* (бирцауз) — крчма; *дунст* — кувано воће, компот; *федермесер* — џепни ножић, перорез; *софра* — трпеза, сто за којим се једе; *дешператан* — очајан, у бризи; *чрез* — кроз, преко, помоћу; *алатура* — мираз; *интабулирати* — ставити судску забрану на непокретно имање ради зајемчености дуга; *хунцутарија* — обешењаклук, мангуплук; *сермија* — имање покретно и непокретно; *сермија земље* — земљишни посед; *куратор* — старалац, тутор; *илиџе* — топло купатило; *грунт* — посед, земља, имање; *фруштук* — доручак; *шилдгерехтикајт* — право на трговачку фирму; *шајн* (форинта шајна) — стари аустриски новац који је вредео 40% од вредности сребрног новца (1 сребрна форинта — 2,50 фор. шајна); *рајфрок* — женска хаљина са високим струком, по угледу на грчку и римску хаљину (била у моди за време Наполеона); *кринолин* — широка женска сукња у облику звона, растегнута унутра обручем од жице; *кур правити* — удварати се, курисати; *лер* — приватни завод за васпитање грађанских девојака у коме су се учили језици и давале поуке из домаћинства; *шармант* — леп, ди-

ван; *галант* — љубазан, услужан; *обентајер* — доживљај, пустоловина; *гебилдет* — васпитан, образован; *амизант* — забаван, пријатан; *нобл* — отмен, племенит; *телбизити* — одабирати, меркати; *истелбизити* — одабрати, изабрати; *машкртан* — прождрљив, облапоран, лаком; *мајстерштик* — уметничко дело, ремек дело; *сатрусан* — нерасположен, мрзовољан; *инкасирати* — наплатити, убрати новац; *ауфировати* — уводити, увести; *инсталирати* — сместити, наместити, поставити, успоставити; *контен* — спреман, грамзив на нешто; *академикерка* — жена која има више васпитања, стечено у васпитном заводу; *пер шпас* — из шале; *компонирати* — састављати, створити неко музичко дело; *композицион* — композиција, музичко дело; *музикалише дихтунг* — музичка песма (композиција); *клавирмајстер* — учитељ клавира, уметник на клавиру; *ауф мајне ере* — части ми, на часну реч; *кинстлер* — уметник, вештак; *инштитут* (институт) — завод за васпитање грађанских девојака; *гешмак* — кус, укус; *гувернанта* — васпитачица деце; *барбариш* — варварски; *ин Тиркај* — у Турској; *тиркиш* — турски; *отр шос* — друго, друга ствар, нешто друго; *комифо* — како треба, као што треба; *штуцер* — кицош, гиздавац; *фатермердер* — висок и јако крут оковратник; *кондиција* — услов, погодбе, поручавање; *вакација* — летњи школски и судски распуст; *екселент виц* — изврсна досетка; *белајдигунг* — увреда; *импертинент* — дрзак; безобразан; *плумп* — незграпан, неотесан; *хинерауг* — жуљ на нози; *мизерабл* — бедан, јадан; *фортепијано* — клавир; *миндрос*, узети неког на миндрос — позвати на одговорност, потсмевати се, терати шегу са неким; *кренфе* — болест, слабуњавост (од кренкен); *кренковати* — вређати, бити увређен; секирати се; *крајзлер* — трговац на мало, бакалин; *унгебилдет* — необразован; *унферишент* — безобразан; *променаде* — шеталиште, парк; *лорњет* — наочари са дршком, које се на очи руком држе; *тоз ис а хибше грихин* (нем.) — то је једна лепа Гркиња; *масивер керл* — дебељко; *лустрајз* — излет, путовање ради уживања; *шмук* — накит, украс; *шмукиран* — украшен накитом; *алвалук* — дар, поклон, напојница, награда; *шмајхловати* — ласкати, улагивати се; *дишпензација* — опроштај, ослобођење, разрешење од неке обавезе (нарочито при склапању или разводу брака).

Штампање завршено новембра 1953 г.
у Граф. предузећу „Вук Караџић“,
погон „Просвета“, Београд, Ђуре Ђа-
ковића 21

ЦЕНА 70 ДИНАРА